

Szalma József akadémikus, DSc*

Az új magyar Ptk.–ról – tartalma, szabályozási módszere és hatályba lépése –

Összefoglaló: Az Új Magyar Polgári Törvénykönyv, melyet a Magyar Országgyűlés 2013 elején hirdetett ki, átmeneti rendelkezései, továbbá külön hatálybaléptetési törvénye értelmében 2014. március 15-én lép hatályba. A szerző e tanulmányban elemzi a törvénykönyv tartalmát, szabályozási módszerét és hatályba lépésének kérdését, különös tekintettel a jövőbeni hatály és a visszaható hatály tilalma fényében. Rendszerére jellemző a könyves szerkezetbe foglalt klasszikus felosztás, azzal, hogy nem tartalmaz általános részt. Ehelyett a rövid bevezető rendelkezések mellett, a személyek joga (a természetes és a jogi személyek általános szabályai) foglalnak helyet, majd következnek a kereskedelmi társaságok jogállására vonatkozó jogszabályok, a családi jog, a kötelmi jog és az öröklési jog. Az új Ptk. a kereskedelmi és a klasszikus polgári jog relatív monizmusának, a teljesség és a polgári jog alanyainak mellérendelési elvét követi, továbbá a korábbi, többször módosított Ptk.-hoz viszonyítva, merőben új, a szociális piacgazdálkodásra irányuló törekvést fejezi ki.

Kulcsszavak: magyar Polgári Törvénykönyv, a monista, teljességi és a mellérendelési szabályozási módszer, a Ptk. hatálybalépése

I

A polgári és a kereskedelmi jog relatív egysége; a teljesség; a kontinuitás és a diszkontinuitás elméletének hatása

Az új magyar Ptk. 1998-ban, az Országgyűlés által meghozott újrakodifikálási határozatot követően, egy és fél évtizednyi tudományos, szakmai és országgyűlési kodifikációs tevékenység eredményeként 2013 elején, az Országgyűlésben kihirdetést nyert. Ugyanakkor, 2013 decemberében, a magyar parlament meghozta az új Ptk. hatálybaléptetési törvényét. E tanulmányban egyfelől az új Ptk. (immáron: Ptk.) tartalmát, rendszerét, szabályozási módszerét és hatálybaléptetési szabályait szeretném megvizsgálni.

* Dr. Dr. h.c. Szalma József DSC akadémikus, a Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémia rendes tagja, az MTA doktora, nyugalmazott egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem, Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Újvidék; egyetemi tanár, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári és Római Jogi Tanszék, Budapest

A) *monista* módszer és az új Ptk. rendszere

Az új magyar Ptk.¹ alapvetően *Vékás* Lajos akadémikus, emeritus professzor, az új Ptk. Kodifikációs Főbizottságának elnöke, által számos tudományosan megalapozott kiemelkedő tanulmányában meghirdetett *monista* elv szerint épült fel.² Gyakorlatilag azt jelenti, hogy az új Ma-

¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény, Magyar Közlöny, 2013. évi 31. szám, kihirdetve 2013. febr. 26.-án. Ld. in: *Vékás* Lajos (szerk.) és *Gárdos* Péter (szerk. munkatársa) A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Complex Wolters Cluwer, Budapest, 2013), Bevezető, op. cit., 15-25. old., első könyv, 29-34. old.) nem tartalmaz adatot az új törvénykönyv elfogadásának, kihirdetésének időpontjáról. Szól azonban arról, hogy a bevezető rendelkezések meghatározzák e törvény hatályát, szabályozási területét és alapelveit. (op. cit., 29. old.). Ld. továbbá: Magyar Polgári Jog, A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi törvény tükrös szerkezetben (a hatályos joganyaggal), lektorálta: Prof. Dr. *Bíró* György; közreműködött: dr. *Pusztahelyi* Réka és *Révész* Katalin), Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Lícium Art, 2013, I-II. kötet. E kiadvány I. kötetében foglalt Előszó (11. old.) szerint az Országgyűlésben történő kihirdetés napja 2013. február 26-a volt. Az új Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény), Novissima Kiadó, Budapest, 2013. c. kiadvány szerint (op. cit., 3. old.), a törvényt az Országgyűlés a 2013. február 11.-i ülésnapján fogadta el. *Gárdos* Péter, A Polgári Törvénykönyv (Ptk. 1959-Ptk. 2013, Gt. 2006-Ptk. 2013, Csjt. – Ptk. 2013), Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft, Wolters Kluwer, Budapest, 2013. c. tükrös szerkezetű kiadvány (op. cit., 13. old.) szerzője előszavában nem tesz említést az új Ptk. kihirdetési időpontjáról. A szerző az „új” és a „rég” Ptk. tükrös szerkezetű párhuzamos megjelentetésének alapjául a „rég” Ptk., 2013. január 1.-én hatályos szövegét veszi.

² A *monista* és a *dualista* (polgári jogi és kereskedelmi jogi kodifikációs egységének és különállásának) dilemmáját e sorok szerzője, *Kötelmi* jog – szerződés és kártérítés, Újvidék, Forum, 1985. c. kötetében fejtette ki, majd latin betűs szerb/horvát belgrádi és újvidéki kiadásaiban (pl. *Obligaciono pravo – Kötelmi jog*, Novi Sad-Újvidék, PFNS, 2009, 38. old.), elemezte. A *monista* elméletet Franciaországban *Carbonnier* Jaques, *Droit civil*, Presses Universitaires de France, Paris, 1957. III. kötet, 287, 297, 505. oldalán fogalmazta meg. Szerinte a kötelem azért egységes, mert, közös nevezője a szerződési primáris szolgáltatás, és ennek szankciója, a szerződés megszegésével járó kárfelelősség, - ami kihat a kodifikációs szempontokra is, vagyis a kódex egysége jellegré. A *dualista* felfogást a német jog szabta meg (*Amire*, majd *Gierke*, *Schuld* und *Haftung im älteren deutschen Recht*, 1910), mely szerint a kötelem két önálló tartozást jelent, az első a primáris (elsődleges), a második a szekundárius (másodlagos). A primáris kötelem értelmében a kötelezettnek a szerződésben foglaltakat kell teljesítenie (*Schuld*), a szekundárius kötelezettség pedig nem más, mint a primáris kötelezettség megszegése és az ezáltal létrejövő szerződési kárfelelősség (*Haftung*). Ld. *Binder*, *Zur Lehre über Schuld und Haftung*, *Iherings Jahrbücher*, 77., 75. és 163. old. Egyébként a fennebbi német és francia elméleti diskurzus ellenére, maradt mind a német, mind a francia jogban a kereskedelmi státuszjog kódexen kívüli külön törvényben történő

gyar Ptk. mind az ún. kereskedelmi (státus- és dinamikus, részben), mind a szűkebb értelemben vett, felek mellérendelésén alapuló polgári jogi kapcsolatait egyaránt szabályozza.³

A mai nemzetközi polgári jogi, európai jogirodalom, pl. a belga, megerősíti, hogy a magánjog körébe tartozik a polgári jog (*droit civil*)⁴, a kereskedelmi jog (*droit commercial*), a nemzetközi magánjog (*droit international privé*), szemben a közjoggal (*droit public*).⁵

napjainkig megmaradó szabályozása (*Code de Commerce*, Fr., *Handelsgesetzbuch*, D). A svájci Kt. ettől eltér, magában foglalja a kereskedelmi státusz- és dinamikus jogot, hasonlóképpen mint az új magyar Ptk., vagy a holland Ptk. Mindenesetre, az egy törvénytestbe való foglalása a kereskedelmi és polgári jognak, még nem jelenti a kereskedelmi státusz- és dinamikus jog sajátosságainak mellőzését, egybeolvasztását, mintegy a polgári jog „kereskedelmiesítését” és a kereskedelmi jog „polgári jogiasítását”. Ezek a különbségek a kereskedelmi jogi kódexrészben, *lex specialis* alapon, az új magyar Ptk.-ban is helyeselhetően kifejezésre jutottak.

³ Ld., *Harmathy Attila*, *Process of Transition and Commercial Law in Central and Eastern Europe*, in: *Ziegel, Sh. Lerner* (Hrsg, *New Developments in International and Consumer Law*, Oxford, 1998, 367-382; *Harmathy Attila*, *Entwicklung des ungarischen Privatrechts*, in: *Hundert Jahre Bürgerliches Gesetzbuch, Entwicklung des Privatrechts im deutschen und Mittel-Osteuropäischen Sprachraum seit dem Inkrafttreten des BGB*, Budapest, Eötvös Loránd Universität, Fakultät für Staats- und Rechtswissenschaften, 2006, 56-66. old.; *Vékás Lajos*, *Szükség van-e a kereskedelmi magánjogra*, *Magyar Jog*, Budapest, 1998/44, 705-714. old.; *Vékás Lajos*, *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*, Budapest, 2001.; *Vékás Lajos*, *Az új Ptk. koncepciója és tematikája*, *Magyar Közlöny, Különszám*, Budapest, 2003. február 10. Megjegyezhető, hogy az UNIDROIT modell-törvényei, a szerződési jog területén, igaz, nagyon sok közös nevezővel, külön kódexetekben szabályozzák, „modellezik” a szűkebb értelemben vett polgári jogi (*Principles of European Contract Law -1997*) és a nemzetközi kereskedelmi szerződéseket (*Principles of International Commercial Contracts-1994*).

⁴ A belga *Code civil* - legutoljára módosítva 2004-ben - szerint a polgári jog felépítése a következő: személyek (art. 1-111) – természetes és jogi személyek, ezek jellemzőivel, pl. a névviselés, tartózkodási hely, állampolgárság, cselekvőképesség – art. 371-515; a házasság és a tartási kötelek – art. 144-228 ; a család – art. 312-370; a bontás – art. 229-311; a dolgok - art.516-543; a tulajdon – art. 544-577. és 2279-2280, a szolgalmak – art. 578-599; a kötelek – art. 1101-1200, 1225-1370. ebben többek között a szerződés érvényességének feltételei, szerződés hatálya, felbontása, -art. 1018-1101, 1107; a házassági vagyoni viszonyok, - art.1387-1581; következnek az egyes szerződések és végül az öröklési jogi szabályok. A belga kódex tehát nem tartalmazza a kereskedelmi jog státuszjogi részét. Ld. in: *Fr. Alexandre, C. Delrée*, *Notions de droit civil, de boeck, Bruxelles*, 2011, 12-140. old.

⁵ Ld. *Fr. Alexander*, *Avocat honoraire au barreau de Bruxelles, Juge supplement honoraire au tribunal de 1-e instances de Bruxelles, mise à jour par C. Delrée; Avocat au barreau de Liège, notions de droit civil, mise à jour 2011, Notions de droit civil, de boeck, Bruxelles*, 2011., 7-8. old.

Ha struktúráját, azaz a *szabályozási tartalmát, tárgyát és rendszerét* szemléljük, az új Ptk. magában foglalja (a modernizált) *institúciós* rendszert (személyek, dolgok, keresetek). Az új Ptk. ugyanis tartalmazza a személyek, dolgok és közvetetten, a polgári jogi alanyi jogosultságok, azaz az anyagi polgári jog szabályozása útján, a keresetek alapjait. Mai értelmezésében az eredeti *institúciós* rendszer tartalmazta mind a kötelmi jogot, mind a dologi jogot.

Ha a *pandekta rendszer* szemszögéből (usus modernus pandectarum – általános rész, személyi jog, dologi jog, kötelek, családi jog, öröklési jog), szemléljük az új kódex tartalmát, akkor szabályozásának tárgyát ennek is megfelelően képezik: a bevezető (alapelvi) rendelkezések, a személyi és családi jog, a társasági és egyesületi jog, az államnak polgári jogviszonyban való részvétele, a dologi jog, a kötelmi és az öröklési jog.⁶ A pandekta rendszer leghívebb követője a német BGB. Jellemzője az „általános rész”, mely tartalmazza a „jogügylettant” és a személyek jogát. A jogügyletre vonatkozó rész a BGB-ben az összes jogügylet (pl. szerződés, végrendelet, stb.) közös nevezőit szabályozza.⁷ Sem a magyar kodifikációs hagyomány (kivéve az 1900. évi első teljes Ptk. tervezetet), sem az új Ptk. szerkesztése nem követi az általános rész szabályozási módszerét, - ezt a részt, az ún. jogügylettani vonatkozásban, mellőzi, mert ez, úgymond „tankönyvszerű” definíciókat tartalmaz⁸,

⁶ V. ö. : *Földi András és Hamza Gábor*, Római jog, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010., 6. old.

⁷ Ld. *Hamza Gábor*, A modern jogrendszerek tagozódása és a római jogi tradíció, Állam- és Jogtudomány, 40 (2004), 1-19. o.; *Hamza Gábor*, Beitrag zur Geschichte der Kodifikation des Bürgerlichen Rechts in Ungarn, in: Hundert Jahre Bürgerliches Gesetzbuch, Entwicklung des Privatrechts im deutschen und Mittel-Osteuropäischen Sprachraum seit dem Inkrafttreten des BGB, Budapest, Eötvös Loránd Universität, Fakultät für Staats- und Rechtswissenschaften, 2006, 11. old.

⁸ Habár az új magyar polgári jogi kódex mellőzi az általános részt, s ezt a személyek jogával „helyettesíti”, a magyar jogirodalom, nemcsak didaktikai alapon, keresi az általános, közös nevezőket és különbségeket tartalmazó polgári jogi és kereskedelmi jogi jogintézményeket. Tehát olyanokat is, amelyek közősek a szűkebb értelemben vett polgári és a kereskedelmi jogviszonyok intézményei számára, de olyanokat is, melyek a természetes személyek és jogi személyek jogállásának sokrétű és árnyalt sajátosságait mutatják ki. Ld. pl. *Kecskés László*, Magyar polgári jog, Általános rész, II., A személyek joga, Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 1999, egyes jogi személyek, 154-227. old.; *Sárközy Tamás*, A jogi személy elméletének átalakulása, Budapest, 1985; *Nochta Tibor*, *Juhász László*, *Szécsényi László*, A gazdaság jogi szabályozása, szerk. *Nochta Tibor*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2008, 2010., I. kötet, 18-19. old.; *Bíró György* - *Lenkovics Barnabás*, Általános tanok, Novotni Kiadó, Miskolc, 1998 – a

miközben általános voltánál fogva, csökken szabályozási készsége. Ehelyett az új Ptk. a rövid bevezető rendelkezéseket tartalmazza, továbbá a személyi jogot, a természetes és jogi személyek jogállásának részletes szabályait. A szerződési jog általános részére bízza azt, amit a BGB általános része a jogügyletekre vonatkozóan tartalmaz.

Az új Ptk. szabályozza egyfelől a *vagyoni* és a *nemvagyoni* jellegű alanyi jogosultságokat, a személyhez tapadó, *nem forgalmazható* jogosultságokat (személyiségi jogok, névviselés, szellemi alkotások nemvagyoni aspektusa, kegyeleti jog, stb.), - ellátván nemvagyoni jellegű pénzbeli kárpótlással, de egyéb nemvagyoni szankciókkal is, mint pl. a jogsérelem abbahagyására való kötelezés. Másfelől, az új Ptk. szabályozza a forgalmazható, *forgalomképes vagyoni* jogosultságokat. Az személyiségsérelemek főbb szankciója a kártérítés, a vagyoni jogi forgalom pedig a szerződési jog szabályai szerint történik, főbb szankciói pedig a szerződés felbontása, megtámadhatósága és semmissége, a szerződési felelősség - a nemteljesítés, hibás teljesítés, késedelem esetén.

Más mércékkel mérve, az új magyar kódex felöleli a *relatív* (kötelmi jellegű, inter partes hatályú) és *abszolút* szerkezetű (dologi jogi, erga omnes hatályú) polgári jogi kapcsolatokat.

B) A mellérendelési elv

A *szabályozási módszere*⁹ helytálló, hiszen bevezető rendelkezéseiben meghirdeti a polgári jogviszonyban a *felek* elvi egyenrangúságát,

magánjog egysége és részterületei, 20-22, 23-25., a magánjog történeti fejlődése, 30-50. old., a polgári jog rendszere, 51-57. old.; *Jobbágyi Gábor*, Személyi jog, Miskolc, 1995; *Barta-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Osváth-Újváriné*, Kereskedelmi szerződések, Novotni, Miskolc, 1998, 11-19. old. A hagyományos magyar jogelméletben, ld., *Schwarz Gusztáv*, A jogi személy magyarázata, Budapest, 1906; *Moór Gyula*, A jogi személyek elmélete, Budapest, 1931; *Kausser Lipót*, A jogi személyről, Debrecen, 1948.

⁹ Ld. erről, *Vékás Lajos* (szerk.) és *Gárdos Péter* (szerk. munkatársa), A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Complex Wolters Cluwer, Budapest, 2013), Bevezető, op. cit., 22.-25. old. Ld. továbbá, a szerző következő kodifikációval és ennek elméletével kapcsolatos tanulmányait: *Szalma József*, Rekodifikation des ungarischen Bürgerlichen Gesetzbuches aus dem Jahre 1998 (beginnend im Jahre 1998), Annales Universitatis scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, millenniumi kötet, ELTE ÁJK, Budapest, Tomus XLI-XLII/2000-2001, 57-69. old.; *Szalma József*, Tárgyi és alanyi felelősség, különös tekintettel a magyar Ptk. rekodifikációjára, ELTE ÁJK Acta facultatis, XXXVIII-XXXIX, Ann.2001-2002, Budapest, 20-67. old; *Szalma József*, Kodifikáció vagy (és) inkorporáció, a Ptk. újrakodifikálásának módszere, külö-

nös tekintettel a Koncepció I és II. változatára, valamint a normatív szöveg elkészítésére, Polgári jogi kodifikáció, HVGORAC, Budapest, 2003, V. évfolyam, 5, szám, 23-27. oldal; *Szalma József - Prugberger Tamás*, Természetjog és polgári jogi kodifikáció, Magyar Jog, Budapest, 2003/3 sz. 129-139. old.; Szalma József, A munkaszerződés, Sectio Iuridica et Politica, tomus XXI/2, 2003, Miskolci Egyetem ÁJK tudományos actája, 117-130. old.; *Szalma József*, Deák Ferenc, a jogtudós – a magyar polgári jogalkotás, köz- és magánjogi kodifikációk megalapozója, Acta facultatis, tomus XL, ELTE ÁJK, Budapest, 2003, 225-253. old.; *Szalma József*, Dienst- und Angestelltenerfindung im ungarischen Recht, Annales, ELTE ÁJK, tomus XLVII, Budapest, 2006, 299-314. old.; *Szalma József-Prugberger Tamás*, Arbeitsvertrag und Vertragsinstitute im öffentlichen Dienst, Pravni život, Belgrád, 12. sz. 4. kötet; 721-739. old.; *Szalma József*, Szabályozási módszerek a magyar polgári jogban, in: A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990-2005 – Jog, rendszerváltozás, EU-csatlakozás, szerk. *Jakab A., Takács Péter*, I. kötet, Bibliotheca Iuridica, ELTE ÁJK tudományos Kiadványai, Acta Congressum, 15. kötet, Gondolat Kiadó – ELTE ÁJK, Budapest, 2007, 669-680. old.; *Szalma József*, Közösségi, közös és eltérő elemek a polgári jogi kodifikációban - különös tekintettel a többször módosított magyar Ptk. rekodifikációjára – Jogtudományi Közlöny, Budapest, 1999/6. sz., 245-252, Zusammenfassung, 248. old.; *Szalma József*, Ajándékozási szerződés – különös tekintettel az európai polgári jogi kodifikációkra, valamint a magyar Ptk. Új Koncepciójára, Jogtudományi Közlöny, Budapest, 2004/5. sz., 169-180. old.; *Szalma József*, Causa (Rechtsgrundlage) bei Obligationsverträgen, Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Sectio iuridica, tomus XLVIII, Budapest, 2007, 257-282. old.; *Szalma József*, Az Új Magyar Polgári Törvénykönyv az inkorporációs szabályozás szempontjából, Magyar Jog, Budapest, 2008/1. sz. 10-15. old.; *Szalma József*, Az Új Magyar Ptk. tervezetről (2008), Magyar Jog, Budapest, 2008/11. sz., 797-808. old.; *Szalma József*, Az összehasonlító polgári jogról, - Tézisek a polgári jog harmonizációs, konvergenciális, divergenciális és univerzális tendenciáiról, Jogtudományi Közlöny, Budapest, 1996/2. sz. 245-252. old.; *Szalma József*, Reflexiók az Új Ptk. tervezeteire a polgári jogi felelősségi alapelvek tekintetében, Jogtudományi Közlöny, 2008/1 sz. 497-504. old.; *Szalma József*, Differenzierung zwischen bürgerrechtlichen und strafrechtlichen Haftung in der Doktrin und Kodifikationen des 19. und 20. Jahrhunderts, Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Tomus 1, Budapest, 2009, 187-211. old.; *Szalma József*, Entwicklungstendenzen bei der Abgrenzung der zivilrechtlichen von der strafrechtlichen Haftung, Journal of European History of Law, 2012/3. sz., Brünn, 32-43. old.; *Szalma József*, A precedensjogról, Új Magyar Közigazgatás, Budapest, 2011/11. sz. 37-41. old.; *Szalma József*, Az Új Magyar Polgári Törvénykönyvről – jobbító szándékú észrevételekkel, Valóság, Budapest, 2012, 10-22. old. Ld. továbbá, *Szalma József*, Građanskopravni i trgovinski ugovori (Polgári jogi és kereskedelmi szerződések), Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Újvidéki Egyetem Jogtudományi Karának Kari tudományos Közlönye, 2010/2. sz. 37-64. old., angol nyelvű abstracttal; *Szalma József*, Arbeitsvertrag – Kodexfrage oder einheitliches Arbeitsrecht im ungarischen Recht, Journal on European History of Law, Vol. 2013/4, No 2., 118-122. old.

koordinációs szabályát, tehát *mellérendelését*¹⁰, - függetlenül attól, hogy jogi személyről¹¹, mint pl. állam¹², vállalkozásról, azaz gazdasági társaságról,¹³ egyesületről,¹⁴ alapítványról,¹⁵ vagy természetes személyről volna szó.¹⁶

¹⁰ A 2013. évi V. törvény 1:1 paragrafusa (első könyv, bevezető rendelkezések, - A törvény hatálya) értelmében e törvény a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait.

¹¹ Ld. a 2013. évi V. törvény 3:1-3-48. paragrafusait. Ld. a kodifikációs módszerre vonatkozó tanulmányunkat: Kodifikáció – Tanulmányok – Szakmai tájékoztató a Budapesti Nyári Egyetem hallgatói számára, ELTE ÁJK, szerk. Dr. Takáts Péter (C Horváth Tibor, Mezey Barna, Szalma József, Szilágyi Péter, Vékás Lajos, Varga Csaba – ELTE ÁJK), Budapest, 2002. (Ebben a szerző, Szalma József: A polgári jog kodifikációjának általános módszerei és a magyar Ptk. rekodifikációja, 40-70. old.)

¹² Ld. a 2013. évi V. törvény 3:405-3.406. paragrafusait. A Ptk. 3:406 paragrafusa előíranyozza az állam helytállását a polgári jogi kötelezettségeiért, akkor is, ha a polgári jogviszonyból fakadó kötelezettségére nincs költségvetési fedezet. A Ptk. 3:405. paragrafusa szerint (1) az állam a polgári jogi jogviszonyban jogi személyként vesz részt. (2) Az államot a polgári jogi jogviszonyokban az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter képviseli.

¹³ Ld. 2013. évi V. törvény 3:88-3:377. paragrafusait.

¹⁴ Ld. a 2013. évi V. törvény 3:63-3:87. paragrafusait.

¹⁵ Ld. 2013. évi V. törvény 3:378-3:404. paragrafusait.

¹⁶ A 2013. évi V. törvény Második könyvében (Az ember mint jogalany), majd ennek III. részében (személyiségi jogok), meghirdeti a személyiségi jogok általános védelmét, - a személyiség szabad érvényesítése és az emberi méltóság megőrzése céljából (2:42. paragrafus, 1, 2. bek.). A törvény nevesíti a személyi jogosultságok körét, ezek pedig: a) az élet, a testi épség és egészség; b) a személyes szabadság, a magánélet és a magánlakás oltalma; c) a személy hátrányos megkülönböztetésének tilalma; d) a becsület és a jóhírnév oltalma; e) a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog; f) a névviselési jog oltalma; g) a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog oltalma (2:43 paragrafus); h) a kegyeleti jog oltalma (2:5. paragrafus). A titoktartás azonban nemcsak a természetes személyek személyiségi jogainak védelmét szolgálják, hanem a vállalkozások joggal oltalmazott érdekeit is, ugyanis az új Ptk. előíranyozza az üzleti titokhoz valamint a védett ismeret jogát is (know-how) (2:47. paragrafus). A Ptk. továbbá oltalmazza a külön törvényben szabályozott szerzői és iparjogvédelmet, azzal, hogy a hatálya alá tartozó kérdésekben a Ptk. szabályai mérvadóak. (2:5 paragrafus). A személyiségi jogsértés szankciói: a) a jogsértés megállapítása; b) a jogsértés abbahagyása; c) elégtételnyújtás; d) a sérelmes helyzet megszüntetése és a jogsértést megelőző állapot helyreállítása; e) a jogellenesen szerzett vagyoni előny átadása - a *condictio indebiti* (jogalap nélküli gazdagodás) alapján. A személyiségi jogsérelem általános szankciója a kártérítési felelősség (2:53). A kárfelelősséget a közigazgatási jogkörben okozott személyiségi jogsérelem esetén a közhatalmi jogot gyakorló személlyel szemben kell érvényesíteni. Bírói jogkörben okozott személyiségsérelem esetén a felelősség az eljáró személyt terheli. (2:51. paragrafus, 1-3 bekezdés).

Világosan *elválasztva* ez által egymástól a *polgári jogi jogviszonyt az államigazgatási jogviszonytól*, ahol az állam és állampolgár kapcsolata a szubordinációs, *felérendelési* szabályozási módszert követi (a modern jogállamban ennek minden korlátozásával). Az új Ptk. elfogadja a mai európai doktrínát, mely szerint az állam, azaz ennek igazgatószolgálati, vagy államigazgatási szerve, ha (kivételesen) polgári jogi kapcsolatba lép, pl. szerződést köt természetes személlyel, *nem élhet vissza egyébként fennálló legiszlációs (törvényhozási), államigazgatási, vagy igazgatószolgálati hatalmával*, és ezek segítségével nem élhet a megelőzően alapított polgári jogi kapcsolat egyoldalú, utólagos befolyásolási lehetőségével.

Ennek megfelelően, az új Ptk. elfogadja azt, hogy amennyiben az állam, szervein keresztül jogellenesen, azaz illetékességével, hatáskörével visszaélve, *kárt okoz* állampolgárának, akkor felelős a beálló kárért, éppúgy mintha azt természetes személy jogellenes cselekménye vagy mulasztása okozta volna.¹⁷ Az állami kárfelelősség feltétele, hogy a kár okozást az érintett rendes jogorvoslat eszközeivel megkísérelte elhárítani.¹⁸ Ebben az esetben a polgári kártérítési perben perelt állam, vagy szerve, nem hivatkozhat az egyébként szubordinált, államigazgatási, típusú jogviszonyban fennálló legiszlatív szuverenitására, szubordinációjára és ennek alapján nem mentheti ki magát a polgári jogi kárfelelősség alól. Ugyanígy, utólagos törvényével nem módosíthatja azt a szerződést, amelyet az állam, mint a polgári jogi jogviszony alanya előzetesen természetes, vagy jogi személlyel, akár vállalkozással (pl. koncessziós

¹⁷ Ld. a 2013. évi V. törvény, LXXI fejezetét: Felelősség a közhatalom gyakorlásával okozott kárért, ebben Felelősség a közigazgatási jogkörben okozott kárért (6:548. paragrafus); Felelősség a bírósági, ügyészségi, közjegyzői és végrehajtó jogkörben okozott kárért /6:549. paragrafus, (1) bekezdés/. A közigazgatási jogkörben okozott kárért a közhatalmat gyakorló jogi személy tartozik felelősséggel, vagy ha az nem jogi személy, a közigazgatási szerv, melynek keretében az eljáró közigazgatási szerv működik. /6:548. paragrafus (2) bekezdés/. A perlés feltétele, hogy a károsult élt a közigazgatásban rendelkezésre álló rendes perorvoslattal, és az ebben az eljárásban hozott határozatnak bírói felülvizsgálatának jogával (közigazgatási per),- amennyiben ezekben az eljárásokban a kár nem volt elhárítható. A bírósági, ügyészségi, közjegyzői és végrehajtói jogkörben okozott kárért való felelősségre a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy az alperes a bíróság, Legfőbb Ügyészség. Ha az eljáró bíróság nem jogi személy, a kárigényt az eljáró bíróság illetékességi területén működő jogi személyiséggel rendelkező bírósággal szemben kell érvényesíteni. /6:549. paragrafus (1) bekezdés/.

¹⁸ Ld., 2013. évi V. törvény, 6:548 paragrafus – felelősség közigazgatási jogkörben okozott kárért.

szerződés) megkötött. Ennek jogalapja egyfelől az új Ptk. mellérendelési elve, mely a polgári jogi kapcsolatban elvi szinten minden jogalanyra, jogi és természetes személyre nézve, egyaránt érvényes, mely szerint az állam a polgári jogi kapcsolatban az állampolgárral egyenrangú, másfelől az *általános károkozási tilalom*,¹⁹ melynek bevezetését egyébként oly sok vita és eleinte elvitátás, tagadás kísérte.²⁰ Az új Ptk. ennek mentén, összhangban a vonatkozó európai joggal, elfogadja az államigazgatási és igazságszolgáltatási jogkörben okozott károkért való felelősség szabályozását. Ám a *jogalkotási és jogharmonizációs jogkörben okozott kárfelelősséget* átengedi az uniós, közösségi jognak.²¹ Más szóval, az új Ptk.

¹⁹ Ld. a 2013. évi V. törvény 6. könyvének negyedik részét – Felelősség szerződésen kívül okozott kárért, ebben a 6:518 paragrafust (A károkozás általános tilalma felcímmel), mely szerint a törvény tiltja a jogellenes károkozást.

²⁰ Ld. *Bíró György, Szalma József (szerk.), Kötelmi jogi kodifikációs tanulmányok (2003-2005), Novotni Kiadó, Miskolc, 2005, ebben a szerző: A polgári jogi (szerződésen kívüli és szerződési) felelősség alapelvei – különös tekintettel az új Ptk. koncepciójára, 51-99. old., ebben a károkozás általános tilalmáról, 1d. 83. old. Miskolci Bodnár Péter e kötetben – Kontraktuális és deliktuális károk elhatárolásának nehézségei c. tanulmányában, (100.-144. old., 101. old.), vitatja a 2002. és 2003. évi kötelmi felelősségi jogra vonatkozó javaslatokat, melyek egymástól „élesen“ elválasztják a szerződési és deliktuális felelősséget.*

²¹ Ld. *Kecskés László, EU-jog és jogharmonizáció, bővített negyedik kiadás, HVGORAC, Budapest, 2011, ebben: A jogalkotási és a jogharmonizációért való kárfelelősség összekapcsolódása, az állami kárfelelősség megalapozása a nemzetközi jogban, az Európa Tanács és az Európai Közösség jogában, Korlátozott immunitás, 706-709. old.; Kecskés László, Perelhető-e az állam, Immunitás és kárfelelősség, Budapest, 1988, 31-32. old. E sorok szerzője, Szalma József, Kötelmi jog, szerződés és kártérítés, Újvidék, Forum, 1985. c. kötetében írta meg, első ízben, a bírói jogkörben okozott, az állam kártérítési felelősségére vonatkozó pozitív álláspontját. Ebben azt, hogy a bírói jogkörben okozott kárért az állam felelősséggel tartozik, az általa vagy szerve által állampolgárnak okozott karáért. Ugyanis a károkozási jogviszony polgári jogi jellegű, tehát ebben az állam (államigazgatási, önkormányzati vagy bírósági) szerve, nem felé-, hanem mellérendelt helyzeténél fogva, felelős az állampolgárnak okozott karáért, pl. indokolatlan büntető eljárás folytatása, vagy ártatlanul szabadságvesztésre marasztalt személyek esetében. Ld. továbbá, Szalma József, Szerződésen kívüli (deliktuális) felelősség az európai és a magyar magánjogban, kiadó: ELTE ÁJK, Budapest - Bfbor Kiadó, Miskolc, 2008, 242.-247. old.; Szalma József, Haupttendenzen im ungarischen (Deliktischen) Haftpflichtrecht in der zweite Hälfte des 19. bis zur erste Hälfte des 20. Jahrhunderts mit besonderer Berücksichtigung der österreichischen Einflüsse, in: Legal transitions – Development of Law in Formerly Socialist States and the Challenges of the European Union, Szegedi Egyetem ÁJK, Szeged, 2007., 321-331. old.; Szalma József, Haupttendenzen in ungarischen Deliktsrecht, Rechtsgeschichtliche Vorträge, ELTE ÁJK, RV 50. Jubileumsband, Budapest, 2007, 362-375. old.; Szalma*

mind a természetes, mind a jogi személyek, beleértve a vállalkozói jogviszonyokat, mind a vagyoni, mind a személyi, nemvagyoni jellegű jogviszonyait egyaránt szabályozza. Azon az alapon is, hogy az új Ptk.-nak, kódex jellegénél fogva, az elvi *teljeségre* kellett törekednie.

A polgári jogi mellérendelési elvnek az új Ptk.-ban három fontos további támpontja van: A *lojális (tisztességes) versenyt* meghirdető alaprendelkezésekben²², a *fogyasztóvédelmi szerződésekben*,²³ és az *általá-*

József, Der Einfluss des ABGB in der Rechtsprechung des ungarischen Obersten Gerichtshofes (Curia) – Präzedentien zu Schadenersatzrecht in der zweite Hälfte des 19. Jahrhunderts, in: Festschrift Wilhelm Brauner – Rechtsgeschichte mit internationaler Perspektive, Herausgeben von Gerald Kohl, Christian Neschwara, Thomas Simon, Wien, Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2008, 671-686. old.

²² Ld. Ptk. (2013), Fogyasztói jogot csorbító feltétel, 6.100. paragrafus: Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis a fogyasztónak a jogszabályban megállapított jogáról lemondó nyilatkozata. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25, Magyar Közlöny, 2011. évi 165. sz.), M) cikkének (2) bekezdése szerint Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben és védi a fogyasztók jogait.

²³ A fogyasztóvédelmi szerződések meghatározását az új Ptk. átengedi a Fogyasztóvédelmi törvénynek. /A magyar fogyasztóvédelmi jogforrásokról és irodalmáról, ld. pl. Fazekas Judit, Fogyasztóvédelmi szakirodalom és jogszabálygyűjtemény, egyetemi tansegédlet, Novotni, Miskolc, 1996., 71-81. old./ A német Ptk. ezzel szemben a fogyasztóvédelmi szerződés meghatározását maga végzi el, nem adván ezt át a külön törvénynek. Ez olyan szerződés, melynek egyik fele gazdasági tevékenységet folytat (vállalkozó), a másik fél pedig üzleti tevékenységen kívül köti meg szerződését. A német BGB hatályos rendelkezése /310. paragrafus (3) bekezdése/ szerint a vállalkozó és a fogyasztó közötti szerződések akkor érvényesek, ha a vállalkozó által meghozott általános üzletkötési feltételek a fogyasztói szerződésben foglaltak. Ezek a feltételek akkor is érvényesek, ha a fogyasztó tartalmi megfogalmazásukat nem befolyásolhatta. Amennyiben azonban e feltételek fogyasztói hátrányt okoztak, e körülményeket figyelembe kell venni a BGB 307. paragrafusa 1. és 2. bekezdése alapján. E rendelkezés nem alkalmazható az öröklési, családi jogi, társasági jogi, kollektív munkabéri (Tariffvertrag), vállalati és szolgálati szerződések terén A munkaszerződések tekintetében a munkajog sajátosságaira tekintettel kell lenni, s a 305. paragrafust nem kell alkalmazni. A fogyasztói szerződés a vállalkozó és a fogyasztó között jön létre, miközben a vállalkozó a szerződést üzleti tevékenységének keretében, a fogyasztó pedig ezen kívül köti meg. V.ö.: Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen 29.6. 2000., BGBl I 946 – inzwischen aufgehoben. (Időközben megszűnt hatálya).Ld. Richtlinie 93/13/EWG des Rates vom 5. 4. 1993. über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen (visszaélő rendelkezések a fogyasztói szerződésben), ABIEG L 095, 29., Ld. pl. Prütting, Wegen, Weinreich, BGB Kommentar, Luchterhand, 2007. 522. old., 5. széljegyzet. Ld. Verbraucherrechte Richtlinie, Abl L304 vom 22. 11. 2011, 64. old. Ezen, legújabb, 2011. évi európai fogyasztóvédelmi irányelv

*nos üzletkötési feltételekben.*²⁴ Ide sorolható azonban a gyártó termékfelelőssége is.²⁵ Ezek a rendelkezések a *piaci ténylegesen nem egyenlő helyzetekben* (törvényi monopólium, szerződési monopólium kartellszerződések révén, az egyik fél tényleges gazdasági erőfölénye), a gyengébb felet, pl. fogyasztót oltalmazzák, a másik fél oldalán előforduló *piaci erőfölény egyensúlyozása* céljából. E célt szolgálják különösképpen az említett termékfelelősségről szóló szabályok²⁶, a kellékszavatosságon²⁷ túlmenően.

szerint (17. alaprendelkezés), a fogyasztó az, aki természetes személy, és szerződését üzleti, vállalkozási, vagy kézműves tevékenységen kívül köti meg. Ld. pl. Kodex des österreichischen Rechts, LexisNexis, Wien, 2012/13, Verbraucherrecht, Präambel, 907. old.

²⁴ Ptk. (2013), XV. fejezet, Szerződéskötés általános üzletkötési feltételekkel, 6:77-6:81. Ld. továbbá a Tisztességtelen általános szerződési feltételre vonatkozó szabályokat, - 6:100-6:106, ezek között – Vállalkozások közötti tisztességtelen szerződési feltétellel kapcsolatos közérdekű keresetet: 6:106. paragrafus.

²⁵ Ld. Ptk. LXXVII. Fejezet, A termékfelelősség, 6:550-6:559 paragrafusok. Ezek szerint a termékkárért a hibás termék gyártója felel. A termék minden ingó dolog, akkor is, ha utóbb más dolog alkotórészévé vált. A termék akkor hibás, ha nem nyújtja azt a biztonságot, amely általában elvárható. A termékkár valakinek a hibás termék által okozott halála, testi sérülése vagy egészségkárosodása miatt bekövetkezett kár.

²⁶ Ld. Ptk. (2013), a Termékszavatosságról szóló, 6:168. - 6:170. paragrafus, amely a gyártó, vállalkozó fogyasztó iránti felelősségét tartalmazza - utóbbinak eladott ingó dolog, termék hibája miatt. A fogyasztó ennek értelmében követelheti a gyártótól a hiba kijavítását, vagy az áru kicserélését. Különbözik a termékfelelősségtől abban, hogy a hiba nem okozott testi épségben kárt. Az osztrák jogban ld., *Petsche-Schmutzer*, Produktsicherheit, Produkthaftung, Manz Verlag, Wien, 2008, 1. oldal. Az (osztrák) termékfelelősségi törvény a fogyasztót a veszélyes termékektől oltalmazza, károkozás esetén kárfelelősséggel terhelve a gyártót. Az új Ptk. a 6:174. paragrafusában előírnyozza a kártérítési igényt, mind a kellékszavatosság mind a termékfelelősség esetén, ami akkor léphet fel, ha a kicserélésnek, a kijavításnak, a törvény szavai szerint, nincs helye. A kellékszavatossági felelősség szerződési forrású és a nem szerződésszerű teljesítésért való felelősséget jelent, - a termékfelelősség azonban deliktualis jellegű, mivel a hibás termék a fogyasztó testi vagy egészségi épségében okozott kárt. Megkülönböztethető a kellékszavatosság, a termékszavatosság, a műszaki áru eladásánál kötelező járulékos garanciaszerződéstől, melynek értelmében az eladó, kivételesen a gyártó felelős a dolog működésért. (Ha a vasaló nem vasal, az autó nem fut). A kellékszavatosság a visszterhes szerződésekhez fűződik és a szolgáltatások megközelítően egyenlő értékét oltalmazza, a rejtett hiba kiküszöbölése útján. (Rejtett hiba a fogyasztó által az áru első ellenőrzése által észre nem vehető hiányosság). A termékfelelősség szokásos szabályozása szerint, elsősorban a gyártó által, a termékbiztonsági törvényi kötelezettségeinek megszegése miatt áll be, amennyiben ez kárt okozott. A terméket előállító vállalkozó felelős a veszélyes termék által okozott kárért, egészség- vagy testi sérelem, vagy halál előidézése miatt, a tárgyi felelősség szabályai alapján. Ld. új Ptk., 6:535-

C) A visszterhes szerződések különleges hatálya

A *visszterhes* szerződések²⁸ különleges hatálya (a kölcsönös szolgáltatások feltűnő aránytalansága²⁹, uzsoratilalom³⁰, törvénykerülő szerződések tilalma³¹) a felek egyenrangúságát, a szolgáltatások kölcsönössége és relatív arányossága útján. A *laesio enormis* (a szolgáltatások szembetűnő aránytalansága a visszterhes szerződésekénél) új szabályozása, gyakorlatilag a korábbi Ptk. 201. paragrafusán alapul, némi módosítással, ami szerintem nem szokásos és nem szerencsés. Ugyanis e jog-

6:539. pl., óvodában felrobbant, a játéklabda és a gyermeknek szemsérülést okozott. A műszaki áruk vételéhez kapcsolódó járulékos garancia szerződéssel kapcsolatos felelősség pedig szerződési jellegű, melynek szavatossága a műszaki áru működésére - és nem értékére, mint a kellékszavatosságnál, - vonatkozik. Nota bene, a Ptk. különleges felelősségi alakzatok egyikeként a LXXII. fejezetben, szabályozza a termékkárért való deliktális felelősséget (6:550-6:559). A termékkár alatt, mint már utaltunk rá, a Ptk. valakinek a hibás termék által okozott halála, testi sérülése vagy egészségkárosodása miatt beálló kár, melyért a gyártó felelős. (Ptk., 6:552-6:553).

²⁷ Ptk. (2013), Kellékszavatossági jogok, 6:159-6:167. paragrafusok. (Rejtett) hibás teljesítés esetén a jogosult a dolog kicserélését vagy kijavítását igényelheti a kötelezett terhére.

²⁸ Az új Ptk. (2013) 6:61. paragrafusa előírja a visszterhesség általános vélelmét: „A szerződéssel kikötött szolgáltatásért – ha szerződésből vagy a körülményekből más nem következik – ellenszolgáltatás jár.” E rendelkezés elfogadható, de nem szokásos. Általában a visszterhesség véelme csupán a kereskedelmi szerződésekre vonatkozik, hiszen e szerződések célja a nyereség. Ezzel szemben, a polgári jogi szerződésekénél a cél valamely szükség ellátása, ami nevesítésénél fogva lehet vagy visszterhes (pl. adásvétel, bérlet) vagy ingyenes (ajándékozás). Tehát a polgári jogi szerződések nem ab initio visszterhesek, azaz már nevesítésükénél fogva lehetnek ingyenesek (ajándékozás, kamat nélküli kölcsön, stb.). Ezek szerint a visszterhesség véelmenek kiterjesztése a polgári jogi szerződésekre, ahelyett, hogy csak a kereskedelmi jogi szerződésekre szorítkozna, szerintem nem helyesíthető, eltér a szokásos kódex-szabályozástól.

²⁹ Ld. új Ptk. 2013, Feltűnő értékaránytalanság c. 6:98. paragrafusát: (1) Ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között anélkül, hogy az egyik felet az ingyenes juttatás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az aránytalanság, a sérelmezett fél a szerződést megtámadhatja. (2) Nem támadhatja meg a szerződést az, aki a feltűnő értékaránytalanságot felismerhette, vagy annak kockázatát vállalta. A felek az (1) bekezdésben megállapított jogot – fogyasztó és vállalkozási szerződés kivételével a szerződésben kizárhatják.

³⁰ Ld. Ptk. (2013)., Uzsorás szerződés, 6:97 paragrafus; 6:113. paragrafus (3) bek.; 6:88. paragrafus (4) bek. Alaprendelkezés szerint, ha a szerződő fél a szerződés megkötéskor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, a szerződés semmis.

³¹ Ld. Ptk. 2013, Joggal való visszaélés (agere in fraudem legis), 1:5. paragrafus; fedezetelvonó szerződés (agere in fraudem partis), 6:120. paragrafus (1)-(5) bekezdés.

szabályt, ahol amely kódexben csak „szerepel“ (OÁPtk., Code civil, stb.) csak a polgári jogi és nem pedig a kereskedelmi jogi szerződésekre alkalmazzák. Az új Ptk. ezzel szemben, ezt a szabályt mindkét szerződés-típusra egyaránt alkalmazza. Sőt, e jogszabály szankcióiról való lemondást a magánszerződésekre nézve megengedi, a kereskedelmi és fogyasztói szerződésekre nézve tiltja. Ismeretes, hogy e jogintézménynek három eleme van: (1) hogy visszterhes szerződésről legyen szó; (2) hogy a kölcsönös szolgáltatások piaci értéke között a szerződés megkötésének időpontjában szembetűnő az értékaránytalanság- objektív elem; (3) hogy a szerződő felek egyike a szolgáltatások valós értéke tekintetében, tévedésben volt – szubjektív elem. Utóbbi is, szégyenlősen, valahogyan inkorporációt nyert.³² Nos, a kereskedelmi jogban, a harmadik elem, vagyis annak hiánya a döntő. Ugyanis a kétoldalú kereskedelmi szerződésben (ha mindkét fél vállalkozó) az általánosan elfogadott vonatkozó doktrína szerint, egyik fél sem hivatkozhat a szolgáltatások való árára vonatkozó tévedésre, mivelhogy mindkét fél professzionális és ismernie kell a valós árat. Ennél fogva a kereskedelmi szerződéseknél *ex lege* kizárt a felén túli sérelem alkalmazása. Az új Ptk. a *laesio enormis* szabályát éppen a kereskedelmi szerződések esetén nem engedi kizárni. Persze, más eset a fogyasztói szerződés, ahol az egyik fél kereskedő, professzionális, a másik nem. Tehát utóbbi lehet tévedésben a szolgáltatások valós ára tekintetében. A megoldás szerintem nincs összhangban a vonatkozó klasszikus európai doktrínával.

Az *uzsora* az új Ptk.-ban ugyancsak kidolgozatlan. Hiányzik a másik fél kihasználásának szintagmája tekintetében a szokásos, nyitott felsorolásszerű pontosítás, nevezetesen a rászorultsági helyzet, a függő helyzet, tapasztalatlanság, értelmi fogyatékoság, a könnyelműség tényállásai.³³ Ezeket a konkretizáló, nyitott felsorolás útján előirányzott tényeket egyébként az OÁPtk.³⁴, továbbá a német BGB³⁵ és a svájci Kt.³⁶ is elő irányozza.

³² Ld. Ptk. 6:98 (1) bek. in fine

³³ Az *uzsora* nem szerencsés 1920-1944. évek közötti magyar jogtörténeti aspektusairól, okairól, ld., Papp Attila, *Uzsorabíróságok Magyarországon*, Jura – A Pécsi Tudományegyetem ÁJK tudományos lapja, Pécs, 18. évfolyam, 2012/ 2. szám, 148-159. old.

³⁴ Ld., OÁPtk., 879. paragrafusának (1) bekezdése szerint a szerződés semmis, ha elmentben áll valamely tilalommal, vagy a jószokásokkal. A (2) bekezdés szerint a következő szerződések semmisesek (....) 4. Ha valaki kihasználja a másik fél könnyelműségét, rászorultságát, hátrányos értelmi képességét, tapasztalatlanságát vagy függő helyzetét és ezáltal magának, vagy harmadik személynek olyan szolgáltatást biztosít,

A *clausula rebus sic stantibus* (megváltozott körülmények) intézményét a XX. századi európai kódexek sorra elfogadták, úgy mint a tartós visszterhes szerződések szolgáltatásainak utólagos, a szerződés megkötésének időpontjában előre nem látható körülmények hatására beálló aránytalanság (*laesio enormis post factum*) kiküszöbölési lehetőségét - és ezért vagy a szerződés korrekcióját, vagy a szorult helyzetben levő fél kérelmére a szerződés felbontását kérheti. Ezen intézmény szinte „elbújt” az új Ptk.-ban, más elnevezés alatt, de megvan. A *pacta sunt servanda* elve szerint a szerződést úgy kell teljesíteni, ahogyan szól, utólagos módosítási lehetőség nélkül. A *téorie de l'imprevision* (Cour de Cassation Fr, 1916), megváltozott körülmények elmélete szerint, ettől az elvtől el kell térni, ha a szerződés teljesítése időpontjában, a megváltozott, a szerződés megkötésének időpontjában előre nem látható körülmények hatására, a teljesítés „elnehezült”, és ennél fogva a kötelezettet súlyos gazdasági nehézségekbe sodorná. A szerződés megváltozott körülmények miatti módosítása megvan az új Ptk.-ban, de nem a szokásos elnevezés, hanem a bírósági módosítás címe alatt. A szankciók között hiányzik a szerződés felbontásának lehetősége.³⁷

melynek értéke a másik szolgáltatással szembevetendő aránytalanságban áll. (Ld. pl. in: Codex des österreichischen Rechts, bearbeitet von Dr. Franz Mohr, ABGB, LexisNexis, Wien, 2012/2013, 98. old.

³⁵ Ld. BGB, 138. paragrafus, jószokásellenes szerződések, Uzsoara. (1) A szerződés mely ellentétben áll a jószokásokkal, semmis. Különösképpen semmis az a jogügylet, melynek alapján valaki másnak szorult helyzetét, tapasztalatlanságát, belátó képességének hiányát, vagy egyéb akarati gyengeségét kihasználva, a maga vagy harmadik személy javára olyan vagyoni előnyt ígér vagy biztosít, mely szembevetően aránytalan az általa nyújtott szolgáltatással. Ld.pl. in: *Prütting, Wegen, Weinreich*, BGB Kommentar, Luchterhand, 2007, 155. old., a kommentárral: 169. oldalig.

³⁶ Ld. Obligationenrecht, Svájce., 21. szakasz: Amennyiben a szerződés a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között szembevetően aránytalan kötelezettségeket hozott létre, melynek megkötésére az egyik fél által a másik fél szükséghelyzetének, tapasztalatlanságának, vagy könnyelműségének kihasználására került sor, a sérelmezett fél egy éven belül jogosult arra, hogy a másik felet értesítse arról, hogy a szerződést tovább nem állja, és hogy igényelje az általa nyújtott szolgáltatás visszatérítését. Ld. pl., in: Obligationenrecht, Bundeskanzlei, Bern, 1984, 5. old.

³⁷ Ptk. XXVII. fejezet, A szerződés módosítása, 6:192 (Bírósági szerződésmódosítás). Ennek (1) bekezdése szerint bármelyik fél a szerződés bírósági módosítását kérheti, ha a felek közötti tartós jogviszonyban a szerződés megkötését követően előállott körülmény következtében a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése lényeges jogi érdekét sértené. A módosítás feltétel az, hogy a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható, a körülmények megváltozását nem ő idézte elő, a körülmények megváltozása nem tartozik a rendes

D) A szerződési szabadság

A szerződéskötési szabadság elve³⁸ egyaránt érvényes a polgári jogi és kereskedelmi jogi szerződésekre. Utóbbiaknál külön hangsúlyt nyer a *vállalkozói szabadság*³⁹, mely tágabb jelentéstartalma ellenére, szerves része a szerződési szabadságnak. A szerződési szabadság szokásos doktrináris és gyakorlati tartalma szerint, a szerződő fél szabadon választja meg azt, hogy kivel köt szerződést, milyen tartalommal⁴⁰ és tárggyal (szolgáltatással), azaz milyen típusú szerződést választ, továbbá, ha a törvény mást nem ír elő, egyszerű, formátlan⁴¹ akaratmegegyezéssel. A szerződési szabadság szokásos *általános korlátozását* a jószokások, a közrend és a kényszerítő jogszabályok, azaz egyes tilalmak szabják meg.⁴² A *különleges korlátok* vonatkozhatnak a szerződés tárgyára, formájára (kötelező alaki kellékeire), a másik fél szabad megválasztásának lehetőségére (pl. az ún. csatlakozási szerződések esetében). Amennyiben a szerződés ellentétben áll a szerződési szabadság korlátaival az elvben semmis, kivéve, ha a törvény más szankciót irányoz elő. Utóbbira példa az uzsorás szerződés érvényben tartása a szolgáltatások kiegyenlítése útján, vagy a részleges semmisség szabályai szerinti érvényben tartás, a színlelt szerződés esetén a palástolt szerződés érvényben tartása.

üzleti kockázatok körébe. Ez eddig rendben volna. Hiányzik a másik rendszerinti szankció, a tartós, visszerthes szerződés előre nem látható körülmények miatt, a kötelezettet súlyos gazdasági nehézségekbe sodrása következtében, - a szerződés felbontásának lehetősége.

³⁸ Új Ptk., 6:59. paragrafus, (1), (2) bekezdés.

³⁹ Magyarország Alaptörvénye, M) Cikk, (1) bekezdés: Magyarország gazdasága az értéktերemtő munkán és a vállalkozás szabadságán nyugszik. Ld. pl. in: Magyarország Alaptörvénye, Novissima Kiadó, Budapest, 2012., 6. old.

⁴⁰ Ld. Új Ptk., 6:59 paragrafus (2) bekezdés, 6:60. paragrafus (1),(2) bekezdés – jogszabály által meghatározott szerződési tartalom.

⁴¹ Ld. 6:70. paragrafus (1)-(3) bekezdés. Írásbeli alakhoz kötött szerződés. Írásbeli alakhoz kötött szerződés megkötésére az ajánlatot és az elfogadást is írásban lehet megtenni. Nem kötelező, hogy a szerződés egy okiratban szerepeljen.

⁴² Ld. pl. Szalma József, A jószokások (jóerkölcs) és a közrend megsértésének jogi következményei a magyar polgári jogban, Magyar jog, Budapest, 2011/7. sz. 397- 412. old.

E) A semmisség, megtámadhatóság, érvénytelenség és hatálytalanság

A(z abszolút) **semmisség** jogkövetkezményei a közérdeket (die gute Sitten, l'orde public, jóerkölcs)⁴³, a **megtámadhatóság** (relatív semmisség) szabályai⁴⁴ pedig a felek magánérdekét (akarathibás, szerződés esetén, - mint tévedés⁴⁵, megtévesztés, kényszerhatás, v. jogellenes fenyegetés)⁴⁶ hivatott biztosítani. A **konvalidáció**⁴⁷ a megtámadható, zömében akarathibás szerződések érvényesülését szolgálja, azáltal, hogy a tévedésben, megtévesztés vagy kényszerhatás alatt álló fél az előírányozott megtámadási határidőben⁴⁸ nem él megtámadási jogával. Ide tartozik a színlelt és palástolt⁴⁹, valamint a fiktív szerződések köre is, legalább is az új Ptk. szerint, bár szerintünk valójában nem egészen. Ugyanis az akarathibák lehetnek tudattól függetlenek (pl. tévedés), de tudatosak is, mint kényszerhatás, vagy akár a színlelés. A színlelt szerződés a

⁴³ Ld. Ptk. (2013), 6:96. paragrafus- Jóerkölcsbe ütköző szerződések, - mint generálklauzulába ütköző szerződések, szemben a tilos szerződésekkel, melyek konkrét imperatív jogszabályba ütközőek, ld. Ptk. 6:96. paragrafusát. Az új Ptk. 6:88 paragrafusának (1) bekezdése értelmében, a semmis szerződés megkötésének időpontjától érvénytelen. Az alapvető szankció a szerződés megkötését megelőző helyzet helyreállítása. Ld. Ptk. – Eredeti helyzet helyreállítása, 6:112 paragrafus (1)-(2) bekezdés. Ennek értelmében, mindkét fél kérheti szolgáltatásának természetbeni visszatérítését, miközben gondoskodni kell a szolgáltatások eredeti értékegyensúlyának fenntartásáról. A 6:113. paragrafus szerint pedig, ha a természetbeni helyreállítás nem lehetséges, a bíróság elrendelheti az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás pénzbeli megtérítését.

⁴⁴ Ld. a Ptk., Megtámadás, 6:89. paragrafusának (1)-(5) bekezdéseit.

⁴⁵ Ld. Ptk., 6:90. paragrafus (1)-(3) bekezdés.

⁴⁶ Ld. Ptk. 6:91. paragrafus (1)-(2) bekezdés.

⁴⁷ Ld. Ptk. (2013), 6:89. paragrafus (5) bekezdés. Szerintem problematikus a (4) bekezdés, mely szerint a megtámadásra jogosult a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogás útján megtámadási jogát akkor is érvényesítheti, ha a megtámadási határidő már eltelt. Külön tanulmányt érdemel ennek kritikája. Más: az új Ptk. (6:89) szemben az általánosan elfogadott megtámadási szabályokkal, ex tunc semmisséget irányoz elő – ex nunc semmisségi hatály ellenében. Az ex tunc semmisségi hatály a semmisségre és nem a megtámadhatóságra jellemző. A semmisségnél szokásos az előző helyzet szerződés megkötése előtti helyreállítása, a megtámadhatóság esetében, azért, mert a (relatív) semmisség hatálya a semmisség megállapításának idejétől kezdődik, a jóhiszemű fél megtarthatja szolgáltatott dolog gyümölcseit. Egyébként az új Ptk. előírnyozza konvalidációt a felek akaratából, ld., Ptk. 6:111. paragrafus (1), (2) bekezdéseit.

⁴⁸ Az Új Ptk. 6:89 paragrafusának (3) bekezdése szerint: A megtámadási jog a szerződés megkötésétől számított egyéves határidőn belül a másik félhez intézett jognyilatkozattal vagy közvetlenül a bíróság előtti érvényesítéssel gyakorolható.

⁴⁹ Ld. Ptk. 6:92 (Titkos fenntartás, színlelt szerződés).

tudatos, mindkét fél által szándékosan elkövetett akarathiba kategóriájába sorolható, - ennél fogva a tudatosság causa-tartalmától függően, lehetnek kerülő szerződések (Umgehungsgeschäfte), de lehetnek jóhiszeműen nem ellentétesek is. (Színleli a szerződést a gyermek, atyja halálos ágyán, s azért köti meg, hogy őt megnyugtassa). Ezek az akarati és nyilatkozási elv divergenciájának ún. tudatos eltérései. Szemben a tévedéssel, mely nem tudatos akarathiba. A megtámadási határidő eredménytelen elteltével a Ptk.-k rendszerinti szabálya szerint, az akarathibás szerződés ex lege érvényessé válik. A semmis szerződés nem konvalidálható, mivel az nem magánérdeket, hanem közérdeket sért.

A *konverzió* nem más mint a semmis szerződés átalakítása más érvényes szerződéssé (pl. tilos adásvétel átalakítása megengedett haszonbérletté), felek javaslatára, szerintünk csupán bírói közreműködéssel, a szolgáltatások jogi módosításával, pl. az adásvételi ár haszonbérletté történő minősítésével, vagy az eladott dolog nem kerül át a volt vevő tulajdonába, hanem csupán haszonbérleti alapozású jogszerű birtokában maradhat.⁵⁰

Semmis szerződés érvényben tartható akkor is, ha csupán egyes rendelkezések semmisek, s nélkülük a felek egyező akaratával, érvényben tartható a szerződés (*részleges semmisség*)⁵¹.

Az új magyar Ptk. alapvetően *négy típusú „érvénytelenséget”*-szerződés érvényét érintő jogkövetkezményt irányoz elő. Az első a *semmisség*, a második a *megtámadhatóság*, a harmadik az *érvénytelenség*, a negyedik a szerződés *hatálytalansága*. Az *érvénytelenségi*⁵² szabályok közösek, s alkalmazásuknak, értelmezésem szerint, akkor van helye, ha a többi érvénytelenségi esetben, a törvény mást nem ír elő. A *hatálytalanság*⁵³ tulajdonképpen, szerintem nem érvénytelenség, hiszen ez sem közrendsérelmet, sem akarathibát nem jelent. Éppen ellenkezőleg, a szerző-

⁵⁰ Ptk. 6:88 paragrafus, (2) bekezdés. A Ptk. szerint ha a semmis szerződés más szerződés érvényességi kellékeinek megfelel, ez utóbbi érvényes, kivéve, ha ez a felek feltehető szándékával ellentétes. Problematikus megfogalmazás. Felesleges a feltehető szó. Nem a feltehető, hanem a valós szándéknak nem felel meg. Hiányzik az, hogy a konverzió a bírósági közreműködés révén történik. Ugyanis a semmis szerződés közérdeket sért, ennek szanációját a felek nem valósíthatják meg bíróságon kívüli akaratukkal, ezt csak a közérdeket értelmező bíróság teheti meg, a felek konverziós kérelmére, a megelőzően megindított semmisségi perben.

⁵¹ Ptk., 2013, 6:114. paragrafus (1)-(2) bekezdés. Fogyasztói szerződés részleges érvénytelensége: 6:114 (2) bekezdés.

⁵² Új Ptk., XIX. fejezet, 6:108-6:114. paragrafusok.

⁵³ Új Ptk. VII cím, a szerződés hatálya, hatálytalanság, 6:116.-6:120. paragrafusok.

dő felek akaratából, az ilyen szerződés hatályának beállta halasztást (halasztó feltétel), vagy megkötését követően azonnal beálló hatálya felfüggesztést nyerhet (bontó feltétel). A hatály beállta függhet a szerződés előzetes, vagy utólagos jóváhagyásától is, amennyiben a törvény kivételesen engedélyezést, vagy jóváhagyást ír elő. Ilyen pl. idősebb kiskorú szerződése⁵⁴, vagy cselekvőképességétől részlegesen korlátozott felnőtt esetében szülő, vagy gyám jóváhagyása⁵⁵, vagy a koncessziós szerződés esetén az illetékes ügyintézési szerv engedélyezése.⁵⁶ Az új Ptk. nem ismeri az ún. nemlétező szerződés fogalmát, - ez alapvetően akkor fordulhat elő, ha a felek közötti akaratmegegyezésnél félreértés történt (disszensz), vagy a tárgy eleve (ab initio) lehetetlen. A francia elmélet a nemlétező szerződésekre nézve a semmisségi jogkövetkezmények alkalmazását javasolja, kivéve a konverzió szabályát, hiszen a pl. tárgya miatt lehetetlen szerződés nem alakítható át „létezővé”.⁵⁷

F) A szerződés értelmezése

A szerződés értelmezésével kapcsolatos rendelkezés, mely mind a polgári jogi, mind a kereskedelmi jogra egyaránt érvényes, szerintem hiányos, csupán azt az egyébként általánosan elfogadott normát tartalmazza, hogy a szerződési nyilatkozatokat a szerződés egészével összhangban kell értelmezni.⁵⁸

⁵⁴ Ld. új Ptk. 2:12 paragrafus (A korlátozottan cselekvőképes kiskorú). A korlátozottan cselekvőképes kiskorú az a személy, aki 14 éves korát betöltötte és nem cselekvőképtelen. Az ő jognyilatkozatának érvényességéhez szükséges törvényes képviselőjének hozzájárulása.

⁵⁵ Ld. új Ptk., 2:20. paragrafus, (1) bekezdés: Cselekvőképességében részlegesen korlátozott személynek a bíróság ítéletében meghatározott ügycsoportokra vonatkozó jognyilatkozatának érvényességéhez gondnokának hozzájárulása szükséges.

⁵⁶ Ld. Ptk., VII. Cím, A szerződés hatálya, hatálytalanság, 6:116-6:119. paragrafusok.

⁵⁷ Ld. pl. *Bienvennex*, Des conditions impossibles, illicites au contraire aux moers dans les actes á titre gratuit, thèse, Rennes, 1899; *Lepeletier*, Des conditions impossible, illicites et contraire aux moers, thèse, Paris, 1899; *Oteletesan*, Effects de la condition impossible, illicite et contraire aux moers dans les actes a titre gratuit, thèse, Paris, 1910. Ld., újabban, *Peltier*, L'inexistence en droit privé, Revue de la recherche juridique, 2000/3.sz. A francia Code civil 1108. szakasza értelmében a szerződés létrejövetele és érvényének lényeges feltétele a felek akaratmegegyezése a kötelezettségvállalásról, a szerződő felek cselekvőképessége, a szerződés tárgya, s ha szükséges, alakja, valamint a kötelelem megengedett jogcíme. Ld., Code civil, (szerk. A. Tisserand, G. Wiederkehr, F. Jacob, X. Henri, G. Venandet) Paris, Dalloz, 2003, 890. oldal.

⁵⁸ Ld. erre vonatkozó véleményünket és norma-javaslatunkat a Valóság (Budapest)

G) *A kereskedelmi státusz- és dinamikus jog, a munkaszerződés*

A kereskedelmi „státuszjog” (a vállalkozások jogállása)⁵⁹ az új Ptk.-ban jogtechnikailag önálló könyvben, - tartalmi szempontból azonban a szűkebb értelemben vett polgári jog mintegy *háttérszabályaival* (pl. a személyek jogával, általános rendelkezéseivel) szerves kapcsolatban álló szabályrendszerként épül fel. Az új Ptk. *kiterjesztette*, szerintem helyeselhetően a *jogi személyek* fogalmát olyan *társaságokra, melyek a korábbi Gt. szerint nem rendelkeztek jogi alanyisággal*, bár aktív és passzív perleési jogképességgel rendelkeztek. A kereskedelmi „dinamikus” jog (egyres kereskedelmi szerződések) pedig a kötelmi jog különös részében, az egyes nevesített szerződések körében, található meg.

E sorok szerzője az új Ptk. kapcsán megjelentetett tanulmányában,⁶⁰ annak a véleménynek adott hangot, hogy helyesebb lett volna a *relativ monizmus* elvét alkalmazni. Vagyis azt, hogy a kereskedelmi jog státuszjogi részét külön kereskedelmi törvényben kellett volna szabályozni, mint eddig is, a meghozatala után többször módosított Gt. (Gazdasági társaságokról szóló törvény)⁶¹ óta. Fő érvem az volt, erre nézve, hogy e része a polgári jognak más jelentős Ptk.-kban (francia Cc, német BGB, osztrák ÁPtk.) kódexen kívüli, külön kereskedelmi törvénykönyvekben nyertek szabályozást, és ez nemkülönben így volt a magyar kodifikációs gyakorlatban is (kezdve az 1875. évi magyar Kereskedelmi törvénykönyvvel, újabban a Gt-vel, 2006). A kereskedelmi jog különállásának, persze, - a polgári korszaktól kezdve, a természetes és jogi személyek jogforgalomban való részvételének elvi *mellérendelését követően* - szűkebb köre, *kevesebb helye* maradt. Mégis, kodifikációs szemszögből szemlélve, maradt egy elvi különállási érv, az, hogy a vállalkozási „státuszjog” *változékonyabbnak* mutatkozott, itthon és külföldön is, a klaszszikus polgári jogi jogintézményektől. Az egyes kereskedelmi szerződés-

folyóirat e tanulmányunkban már hivatkozott számában (2012/10) megjelentetett cikkünkben.

⁵⁹ Ld. a 2013. évi V. törvényt, - Harmadik könyv, Jogi személyek, harmadik rész, Gazdasági társaságok joga, - a 3:88 paragrafustól kezdődően. V.ö.: Társasági törvény (2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról), Árboc Kft, Budapest, 2012, 3-66. old., 1-367. paragrafusok.

⁶⁰ Ld. a Valóság c. folyóirat 2012. évi 10. számában, az új magyar Ptk. egészének szentelt tanulmányomat.

⁶¹ Ld. 2006. évi IV. törvényt a gazdasági társaságokról, in: *Gárdos Péter, a Polgári Törvénykönyv, Complex, Budapest, 2013, 365. old., v. Társasági törvény- 2006. évi IV. törvény a gazdasági Társaságokról, Árboc Szolgáltató Kft, Budapest, 2012.*

seknek, a klasszikus polgári jogi szerződéseknek, a relativ monizmus értelmében, helye van, s helyet is nyert az új Ptk.-ban. Mindenképpen helyesnek tűnik a tipikus, már kialakult kereskedelmi szerződések inkorporációja (pl. hitel⁶²), míg a nem teljesen kiforrott, vegyes (atipikus) kereskedelmi szerződéseké, melyek több tipikus szerződés (pl. adásvétel, bérlet, hitel) kombinációjából állnak, - mint amilyen a franchising⁶³, faktoring⁶⁴, leasing⁶⁵, stb., ha nem is árt, szerintem nem volt érdemes beépíteni a kódexbe. Annál inkább, mert ezt az újabb kötelmi jogi reformok (pl. a 2002. évi német BGB Schuldrechtsreform⁶⁶) sem vették fel a nominált (nevesített) szerződések körébe. Ugyanis ők még “fejlődésnek” vannak kitéve, ennél fogva nyugodtan rábízhatóak (voltak volna) a szerződési autonómiára, vagyis, kódexen kívül kellett volna hagyni őket, mint nevesítetlen szerződéseket. Ugyanakkor, a vegyes (atipikus) szerződésekről szóló doktrína, mely a legtöbb bírói gyakorlatban is elfogadott, jogvita esetén, pl. a túlsúlyban levő szerződés alkalmazásának elve alapján ítéli meg, azt, hogy mely szerződés szabályait kell alkalmazni. Amennyiben pl. a vegyes, több szerződést magában foglaló szerződés kapcsán felmerült a formakötelezettség betartása, - abban az esetben, ha közülük az egyik szerződés formális, a másik konszenszuális, - az egész vegyes szerződés formálisnak minősíthető, ha benne a döntő, túlnyomó szerződés formális, tehát rá nézve, létrejövetelének feltétele a törvény által előírt alaki kellék (forma ad solemnitatem, vagy ún. lényeges, jogkeletkeztető forma).

A kodifikációs elmélet és tapasztalat szerint *fejlődésnek, változásoknak kitett* „joganyagot” érdemesebb a könnyebben módosítható *kódexen kívüli* (Sondergesetzgebung) jogszabályba, pontosabban, törvénybe iktatni.

⁶² Ld. a kereskedelmi jogi hitelszerződésre vonatkozó 2013. évi V. törvény 6:382. paragrafusát, „szemben” a polgári jogi kölcsönrel (6:383-389 paragrafusokkal). A 6:382. paragrafus (1) bekezdése szerint a hitelszerződésnek, - mely hitelkeret rendelkezésre bocsátását nyújtja, - egyik faja a kölcsön, melyhez csatlakozhat a kezességi szerződés és a garanciaszerződés.

⁶³ Jogbérleti, franchise szerződés, ld. a 2013. évi V. törvény, 6:376-6:381 paragrafusok.

⁶⁴ Ld. a 2013. évi V. törvény 6:405.- 6:408. paragrafusait.

⁶⁵ Ld. a 2013. évi V. törvény 6:409-6:414 paragrafusait.

⁶⁶ Ld. Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts vom 2001.11.01, Bundesgesetzblatt I. 3138, mit einer Neubekanntmachung des BGB vom 2.02.2002 eingeführt hat (2002. január 2.-án lépett hatályba). Ld., *Prütting, Wegen, Weinreich*, BGB Kommentar, 2. Auflage, Luchterhand, 2007, 2. old.; *Däubler-Gmelin*, Neue Juristische Wochenschrift, 2001, 2281.

A munkaszerződés, habár polgári jogi alapjaiban stabil (a munkaadó és a munkavállaló közötti munkaviszony létrehozására irányuló visszterhes szerződés), kiforrott, és e részében minden klasszikus magánjogi kódex szabályozást nyert (Cc,1804, BGB, 1896, OÁPtk., 1811), az új Ptk.-ból kimaradt, azzal az érveléssel, hogy ezt a szerződést, mind egyedi, mind a kollektív „változatában”, átvette az új (2011. és 2012. évek során alapjaiban módosított) Mt. (A Munka Törvénykönyve)⁶⁷ - az új Ptk. doktrinárisan meghirdetett, teljességre való törekvése ellenére. Amennyi érv volt és van az egyik „póluson”, a gazdasági társaságok státuszjogának kódexbe emelésének, a stabil jogkörnyezet kialakítása végett, annyi argumentum volt és van a másik „pólus”, a munkaszerződés (legalább az egyedi munkaszerződés szintjén) stabil joganyagának beemelése mellett. Anélkül, hogy ezzel az Mt. kiürült volna, hiszen annak rendszerinti célja elsősorban a szociális jogosultságok szabályozása. E kétely, kérdés megoldása azonban megoldást nyert a munkajogi kódex javára, azzal, hogy e kódexben nem szabályozott részben a Ptk. vonatkozó általános háttérszabályait kell alkalmazni.⁶⁸ Igaz, a munkajogi kódex azt is szabályozza, ami egyébként a Ptk. (háttérszabálya) kellene legyen.

A monista és dualista kódex-disputa és a teljesség inkorporációs mértékének meghatározása az új Ptk. országgyűlési elfogadásával, kihirdetésével ugyan illetően eldőlt, - úgy tűnik, azonos helyzetekben nem

⁶⁷ Ld. A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992.évi XXII. törvényt. Ld. továbbá: A Munka Törvénykönyve, 2012. évi I. törvény - kiegészítve a 2012. évi LXXXVI. törvény (Mt.) vonatkozó részeivel, Novissima Kiadó, Budapest, 2013, 42-62. paragrafusok. Ld. a munkaszerződésre és kollektív szerződésre vonatkozó kódexbe való beillesztésére, inkorporálására vonatkozó javaslatunkat, Prugberger Tamás, Szalma József, A munkaviszonyról szóló szerződés és az Új Ptk., Gazdaság és Jog, 10/2012. sz., 14-17. old.

⁶⁸ A Munka Törvénykönyve (2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről – Mt.) a polgári jogi szabályok alkalmazásáról 31. (jognyilatkozatok) és 177. (kártérítés) paragrafusaiban szól kifejezetten. Az Mt. 31. paragrafusa szerint „a jognyilatkozatokra egyebekben (megj.: tehát Mt.-vel nem szabályozott részben) – a Ptk. XVII.-XXII fejezeteinek rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni, azzal, hogy a megállapodás bírói úton nem módosítható.” Az Mt. 117. paragrafusa az Mt.-vel nem szabályozott részben hivatkozik a Ptk. kártérítési szabályaira: „A kár megtérítésére egyebekben a Ptk. XXXI. fejezetének szabályait kell alkalmazni.” Egyébként a Munka törvénykönyve számos helyen szabályozza azt, ami a Ptk.-k rendszerinti szabályozási joganyaga kellene legyen, és az új Ptk.-ban azzá is vált: pl. személyhez fűződő jogok védelme (9. paragrafus), feltétel és időhatározás (19. paragrafus), alaki kötöttség (22. paragrafus), határidő számítása (25. paragrafus), semmisség és megtámadhatóság (27-30. paragrafusok). Szerintem felesleges a kettős, esetenként ismétlődő szabályozás.

teljesen konzekvens módon, - a monista elv javára. Ezért utólag szinte "teoretikusnak" tűnhet az ezzel kapcsolatos eszmecsere, megfontolás. Mégsem csupán erről van szó, ugyanis az eredeti kódexcél az volt, hogy az új kódex alkalmazásának napjától (2014. március 15), lehetőleg tartósan, ne szoruljon lényeges módosításra. Többek között, a polgári jogban oly fontos *jogbiztonság* és a *bírói gyakorlatnak* a törvény jelentéstartalmát mélyítő kialakításához szükséges változatlan jogintézményi normatartalom miatt. A kódex kétharmados törvény, nem véletlenül, hiszen arra hivatott, hogy a polgári jogviszonyokat tartósan, a polgári jog „alkotmányaként”, *Vékás Lajos* szavaival élve - „világító tornyaként” - szabályozza, hozzá járulván a polgári és a kereskedelmi jogviszonyokban kívánatos *diszpozitív* (megengedő), de ugyanakkor szupletorikus vagy *szubszidiárius* (ha a szerződés nem szabályoz másként, az eredendő diszpozitív törvényi jogszabály kötelezővé válik) szabályozási háttérnek kialakításához. A törvény a szerződési jogban szokásos diszpozitív szabályozási módszere helytálló, e nélkül nem képzelhető el az új Ptk.-ban a szerződési alapelvként meghirdetett *szerződéskötési szabadság*⁶⁹ (ennek ésszerű és általánosan elfogadott korlátaival, mint a jóerkölcs⁷⁰, kényszerítő jellegű jogszabályok⁷¹, a jóhízeműség és tisztesség⁷²). Ennél fogva második ranghelybe került a még hatályos (rég) Ptk. a szerződéseket bevezető, a jogszabállyal meghatározott szerződési tartalomról szóló rendelkezés.⁷³

H) Kontinuitás és diszkontinuitás, - a Csjt. és a Gt. jelentősen módosított beemelése

Az új és a régi Ptk., valamint a Csjt. és Gt. (fennebb hivatkozott) tükrös kiadásai is mutatják, hogy a "rég) Ptk. iránti *kontinuitás* és *diszkontinuitás* elmélete tekintetében megmaradt az egyik és a másik is,

⁶⁹ Ld., a 2013. évi V. törvény 6:59. paragrafusát.

⁷⁰ Ld. a 2013. évi V. törvény 6:96. paragrafusát.

⁷¹ Ld. a 2013. évi V. törvény 1:5 paragrafusát (joggal való visszaélés), 1:4 paragrafusát (felróhatóság) és 1:2 paragrafusát (értelmezési alapelv). Utóbbi szerint a Ptk. rendelkezését az ország alkotmányos rendjével összhangban kell értelmezni. A Ptk. 6:95. paragrafusa szerint semmis az a szerződés, amely (értsd: kényszerítő és nem diszpozitív-megengedő) jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály (értsd: kényszerítő és nem diszpozitív- megengedő jellegű) megkerülésével kötöttek, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz.

⁷² Ld. a Ptk. I:3 paragrafusát

⁷³ Ld. a 2013. évi V. törvény 6:65. paragrafusát.

utóbbi hangsúlyosabbá tételével. Számos, az időközben, a rendszerváltás után többször módosított 1959. évi IV. törvény *stabilnak mutakozó rendelkezése bekerült az új kódexbe*, de ugyanakkor kiiktatásra kerültek a korábbi Ptk. még helyenként megmaradt anakronisztikus rendelkezései. Számos *új rendelkezés* került be a kódexbe, pl. ún. sérelemdíj⁷⁴ (a nemvagyoni kárpótlás területén), továbbá egyes eddig *külön törvényben* szabályozott rész, alapelv nyert beemelést, pl. az Inyt⁷⁵ alapelvei⁷⁶.

Az új kódex hatálybalépésével egyidőben megszűnnek a Csjt., a Gt. és más törvények, arra való tekintettel, hogy a gazdasági társaságok jogállási szabályainak beemelése mellett, helyeselhetően, a *családi jog*⁷⁷ egésze, indokoltan külön könyvben, elkülönült, a családi jogi kapcsolatok fokozott oltalmát jelentő alapelvek mentén,⁷⁸ bekerült a kódexbe. A családi jogi szabályozásnak helye van a kódexben, a családi kapcsolatok fokozott oltalmának érdekében, a korábbi Csjt. különállása helyett. Tévesnek mutatkozott az a rendszerváltás előtti nézet, mely szerint a különálló Csjt. jobban oltalmazza a családot, mint a kódexbe emelt. Ugyanis a polgári jog egésze, a mellérendelési elv, ezzel együtt a személyi jogosultságok kódexbe emelése egymással összefüggő normákká váltak, magánjogi, de egyúttal társadalmi szemszögből védett kapcsolatokká is. Így a Ptk. a családi jogi kapcsolatokat egészében szemlélve,

⁷⁴ Ld. a 2013. évi V. törvény, 2:52. paragrafusának (1)-(3) bekezdését. Értelemszerűen ezek a rendelkezések csupán a természetes személyekre vonatkoznak.

⁷⁵ Inyt. – 1997. évi többször módosított CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról, legutoljára módosítva a 2012. évi LXXXV., LXXXVI. tv. 2013. II. hó 1.-től kezdődő hatállyal. Az alapelvekről, ld. pl. *Szalma József*, *Ingatlan-nyilvántartás, Telekkönyvi jog és eljárás*, Budapest, ELTE ÁJK, 2005, 57-102. old.; *Kurucz Mihály*, *Magyar Ingatlan-nyilvántartási jog, a bizalomvédelmi joghatások tükrében*, Budapest, ELTE ÁJK, 2007, 76. 159,185. old.; *Anka Tibor, Gárdos István, Nemes András*, *A zálogjog kézikönyve*, HVGORAC, Budapest, 2003, 148.old.; *Cséka Éva Katalin – Darák Péter, Hidasi Gábor, Kovács László, Zámbo Tamás*, *Az ingatlan jogi kézikönyve – az ingatlan a polgári jogban*, KJK, Budapest, 2004, 54-59. old.

⁷⁶ Ld. a 2013. évi V. törvény, Ötödik Könyv, Negyedik rész, *Az ingatlan-nyilvántartás, X. Cím, Az ingatlan-nyilvántartás és annak elvei (nyilvánosság elve, okirati elv, bejegyzési elv, rangsor elve, közhitelességi elv)* -5:165-5:170; 5:171-5:181. paragrafusok. Ld. *Vékás Lajos, Gárdos Péter*, *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*, Complex-Wolters Cluwer, Budapest, 2013, 493-503. old.

⁷⁷ Ld. az új Ptk. családi jogi rendelkezéseinek elemzését : *Szeibert Orsolya*, *Az új Ptk. családjogi rendelkezései*, *Jogtudományi Közlöny*, 2013/5, 30-old. (II. Rész).

⁷⁸ Ld. a 2013. évi V. tv., *Negyedik Könyv: Családjog, Első rész, Alapelvek*, 4:1 - 4:4 paragrafusok (a házasság és a család védelme, a gyermek érdekének védelme, a házastársi egyenjogúság védelme, a méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve).

jobban óvja, mint a Csjt. különállása. Egyébként az európai kódexek (BGB, ABGB, Code civil, Codice civile, stb.) a magánjog szerves részének tekintik a családi jogot. Normatív szemszögből szemlélve, a nem csupán személyi kapcsolatot jelentő *házassági vagyoni szerződés*⁷⁹ is megerősítést nyert, mely már a korábbi, módosított Csjt.-ben helyes megoldásnak mutatkozott. Ugyanis ez fakultatívvá tette a módosítás előtti Csjt. kötelező közös házastársi vagyonszerzést. Ha az egyik házastárs korlátlan felelősségű társaság alapítója, a másik nem, házassági vagyoni szerződés hiánya esetén, a társaság kötelmi tartozásaiért nemcsak a vállalkozás (belső) vagyonával felel, hanem erre az ezen kívüli közös házastársi vagyon, szerzemény is „rámegy”, - ebben annak a házastársnak a hozzájárulása is, aki korlátlanul felelős társaságnak nem volt alapító tagja, tehát felszámolásának okaihoz sem járulhatott hozzá. Ami nyilvánvalóan méltánytalan lenne.

I) *Ingtalan-nyilvántartás és tulajdonbiztonság*

Az *Ingtalan-nyilvántartási törvénynek*, - habár eddig is számos módosítást ért meg-, várható a további módosítása, annál fogva, hogy az ingatlan-nyilvántartási alapelvek (bejegyzés, nyilvánosság, rangsor, bizalmi elv, stb.) átkerültek az új Ptk.-ba. Az új Ptk. az ingatlan-nyilvántartást az eddigi államigazgatási (földhivatali) hatáskörből a *bírói hatáskörbe nem telepíti*, annál fogva, hogy nem tartalmaz eljárási, csu-

⁷⁹ Ld. a 2013. évi V. tv. 4:63- 4:68. paragrafusait. Az alaprendelkezés szerint (1) a házassági vagyoni szerződésben a házastársak maguk határozhatják meg azt a vagyoni rendszert, amelyet a házastársi vagyoni közösség helyett a szerződésben meghatározott időponttól életközösségük időtartama alatt a vagyoni viszonyaikra alkalmazni kell. (2) A felek a házassági vagyoni szerződésben vagyonuk meghatározott részei tekintetében különböző vagyoni rendszereket köthetnek ki, és eltérhetnek a törvényes vagy a választott vagyoni rendszerek szabályaitól is, ha az eltérést e törvény nem tiltja./4:63 paragrafus (1) és (2) bekezdése/. Házassági vagyoni szerződést a házastulók és a házastársak személyesen köthetnek. (4:61 paragrafus (1) bekezdése). E szerződés nem tartalmazhat e szerződés előtt egyik fél korábbi kötelezettségeire vonatkozó visszamenő rendelkezést. Harmadik személlyel szemben a külön, vagy közös vagyonra vonatkozó rendelkezés csak akkor érvényes, ha harmadik személy erről tudott vagy tudnia kellett volna./4:6 paragrafus (2) bek./ Alakosság tekintetében az új Ptk. a közokirati (nota bene, nyilván közjegyzői), vagy ügyvédi ellenjegyzés mellett magánokirati formát szabja meg az érvényesség feltételeként. Egyébként az új Ptk. a házassági vagyoni szerződésnek harmadik személy iránti hatályát csak akkor irányozza elő, ha azt a házassági vagyoni szerződések országos nyilvántartásába bevezették. /4: 65. paragrafus (2) bekezdés/.

pán anyagi jogi jellegű jogszabályokat. Egyébként e sorok szerzője számos hazai⁸⁰ és külföldi munkájában, nem egyedül a magyar civilista jogirodalomban,⁸¹ támogatta - a tulajdonbiztonság és a beruházási bizalom fokozása céljából, a telekkönyvi eljárás bírói hatáskörbe való utalását. Azért is, mert az államigazgatási eljárásban érvényesül a diszkréció elv, ami a bejegyzés jogkeletkeztető voltát megkérdőjelezheti. Ez nem történhet meg a bírói hatáskör esetében, mely nem a diszkrécióhoz, hanem eleve a törvényi jogszabályokhoz kötött.

II

A Ptk. hatálybalépésről

A) A polgári jogi normák hatálybalépéséről szóló doktrínák – A polgári jogi normák időbeni hatálya

Az új polgári jogi jogszabályok pillanatnyi hatályáról szóló doktrína. A francia elméletben kifejtett, a polgári jogi normák, jogszabályok időbeni hatályáról szóló, egyik álláspont szerint, az új és a régi polgári jogi norma hatálya egymástól szigorúan elhatárolódik. A régi törvényt az új törvény hatálybalépését követően felváltja, ettől kezdődően a régi törvény megszűnik, teljes egészében, helyébe az új törvény lép, függetlenül attól, hogy az új törvénynek van-e hatálybaléptetési átmeneti rendelkezése, vagy követi-e külön végrehajtását szabályozó törvény. Más lehetséges értelmezés szerint, a pillanatnyi hatály azt jelenti, hogy tartós kötelmi szerződés vagy más jogügylet esetében, a jogügylet érvényességének, létrejövetelének feltételeit, a létrejövetel időpontjában érvényes „régí”, - a teljesítés tekintetében pedig az „új” törvény szerint kell megítélni. Egyik rálátás szerint ez a megoldás nem tekinthető visszamenő hatálynak, hiszen a „régí” törvényt alkalmazza a jogügylet létrejövetelére vonatkozóan, s az új törvényt csupán a teljesítésre nézve, arra a tényállásra, mely „átível” az új törvény hatálybalépésének idejére. Más lehetséges álláspont szerint azonban a teljesítésre vonatkozatható

⁸⁰ Ld. pl. Szalma József, Ingatlan-nyilvántartás, Telekkönyvi jog és eljárás, Bibliotheca Iuridica, ELTE ÁJK Állam-és Jogtudományi Karának tudományos kiadványai, Budapest, ELTE ÁJK, 2005, 2. old.; Szalma József, Az ingatlan-nyilvántartás bírósági vagy közigazgatási hatáskörbe tartozásáról, Jogtudományi Közlöny, Budapest, 2002/12. sz. 499-506. old.

⁸¹ Ld. pl., Kurucz Mihály, Az ingatlan-nyilvántartás szervezeti- hatásköri aspektusa: Bíróság, vagy közigazgatási hatóság, Gazdaság és Jog, 2003/7-8. szám, 15-28. old.

új törvény alkalmazása részleges visszamenő hatályt jelentene, hiszen a következő pillanatnyi hatály semmilyen elemében nem kellene érintse a korábbi tartós jogviszonyt - sem létrejövetelére, sem teljesítésére nézve, - más szóval, a teljesítésre is, a korábbi törvényt kellene alkalmazni, függetlenül attól, hogy a teljesítés időpontja már az új törvény hatálybalépése idejére esik. Ezt az álláspontot támogatja a jogbiztonság elve.

Az új polgári jogi jogszabályok jövőbeni hatályáról szóló elmélet. Ez az elmélet továbbfejleszti a pillanatnyi hatályról szóló doktrínát. Szerinte ugyanis az új polgári jogi jogszabály csak a jövőben létrejövő polgári jogi jogviszonyokra alkalmazható. Ezt követeli meg a jogbiztonság és a szerzett jogok elve.

A polgári jogi normák visszaható hatályának tilalma. Ennek értelmében, az új polgári jogi jogszabályoknak nem lehet visszamenő hatálya, az olyan polgári jogviszonyra nézve, mely az új polgári jogi normát megelőzően jött létre. A megelőző törvény hatálya idején létrejövő jogviszonyokra nem alkalmazható az új törvény. A korábbi törvény idején létrejövő tartós polgári jogi jogviszonyra nézve a jogviszony létrehozatala időpontjában érvényes törvény szabályai a mérvadóak, függetlenül attól, hogy időközben az új törvény hatályba lépett.

A polgári jogi normák időbeni hatályáról szóló doktrína e változata, mely általánosan elfogadott, a *büntető jogi normák időbeni hatályáról szóló doktrínával* merőben ellentétes, mivel a büntető jog a retroaktivitást (visszamenő, visszaható hatályt) bizonyos feltételekkel megengedi, a polgári jogi doktrína, ezzel szemben, tiltja a visszamenő hatályt és csupán a jövőbeni hatályt támogatja. A retroaktivitást azonban a büntető jog is csak részben fogadja el. A *reformatio in peius* büntetőjogi tilalma szerint ugyanis egy korábbi inkriminációs jogszabály szerint jogerősen marasztalt elkövetőre nem szabható ki az új Btk. azonos bűncselekményre kirótt szigorúbb büntetése. Megfordítva azonban, amennyiben azonos bűncselekményre nézve az új büntetőjogi jogszabály enyhébb szankciót irányoz elő, az enyhítés a korábban jogerősen elítélre is kiterjesztethető. Ugyanakkor, a *nullum crimen sine criminae et sine lege* szabálya, mely szerint amennyiben az előző törvényben adott cselekmény nem volt a Btk. különleges részében tiltott, korábbi „elkövetője” nem büntethető, amennyiben az új büntetőtörvény a korábban nem büntetett magatartást, cselekményt, vagy mulasztást, újabban marasztalja. Ezekben az általánosan elismert szabályokban nyilvánul meg a büntetőjogi retroaktivitás kivételes engedélyezése és szintén általános tilalma.

A *polgári jogi deliktumokra* nézve, véleményem szerint *nem alkalmazható a korlátozott büntetőjogi retroaktivitás*, annál fogva, hogy a büntetőjogi inkriminációs módszer *egyedi* (minden egyes bűncselekményt előre, pontos tényállással körülírja), a polgári jogi pedig *általános* (tilos másnak kárt okozni). Elvben, a formális logika követésével, nem is lehetséges az új törvény által az „új” deliktum előirányzata. Ezt azonban cáfolhatná az új magyar Ptk. esetében, legalább szankció szintjén, a sérelemdíj, melyet a korábbi többször módosított Ptk. szó szerint nem ismert, ha nem számítjuk a személyiségi jogok megsértése körében, a pénzbeli kárpótlást. Ha számítjuk, akkor nihil novum sub solem, - nincs új a nap alatt. Ha a sérelemdíj mégis „újfajta” polgári jogi deliktumból következne, akkor az új jogszabályt a polgári jogi jövőbeni hatály elvének értelmében nem lehetne korábbi, ennek szabályozása előtti esetekre kiterjeszteni.

Az új polgári jogi törvények pillanatnyi hatálybalépésének és a jövőbeni hatályának elve gyakorlatilag azt jelenti, hogy a *későbbi törvény a tartós jogügyletek esetében „hatályban tartja” a „régit” jogszabályokat*, esetünkben a korábbi Ptk.-t. Másként nem is lehet.

Ugyancsak problémát jelenthet a jövőbeni hatály alkalmazása az *elévülési jogszabályok* területén, amennyiben az új polgári törvény a korábbihoz képest egyazon jogviszony-típusra nézve, egymástól eltérő, azaz rövidebb, vagy hosszabb elévülési, vagy elbirtoklási határidőt szab meg. Ebben az esetben felmerül a kérdés, mely elévülési határidőt kell alkalmazni - az „új”, avagy a „régit”, törvény szerinti határidőket. Ha a visszaható hatálynak a polgári jogi elvi tilalmából indulunk ki, akkor annak a törvénynek az elévülési határidejét kell alkalmazni, amely a jogkeletkeztető jogügylet idején hatályban volt. Ami azt jelenti, hogy a „régit” és „új” elévülési határidők sokéves párhuzamos alkalmazása elengedhetetlen, amennyiben van jogi koherencia. Vagyis, ha konzekvens a jövőbeni hatály és a visszaható (visszamenő) hatály tilalmának átmeneti, hatályba léptető normákba való beágyazása. Nota bene, az új Ptk. lehetővé teszi az elévülési határidő szerződési módosítását.⁸²

⁸² Ld. 2013. évi V. tv 6:22. paragrafus (3) bekezdését: „Az elévülési idő megváltoztatására irányuló megállapodást írásba kell foglalni.” Ily módon az új Ptk. az elévülési határidő tartamának törvénytől eltérő szerződési módosítási lehetőségét általánossá teszi. Az elévülési határidők, a klasszikus tan szerint, kényszerítő jellegűek, illetően tartamuk szerződéssel, különösképpen egyoldalú jogügyleti nyilatkozattal se nem hosszabbíthatók, se nem rövidíthetők. Az elévülési idő folyamata befolyásolható (pl. elévülési határidő nyugvása, vagy felfüggesztése útján, de ez rendszerint nem jogügyle-

Ez, és egyéb civilista hatálybaléptetési problémákra az új magyar Ptk. átmeneti rendelkezései nem válaszolnak, ezt a hatálybaléptetési (Vhr) rendelkezéseire bízzák.

B) Az új magyar Ptk. átmeneti és hatálybaléptetési rendelkezéseiről – a választ az új kódex a vhr rendelkezésektől várja el

Nos, mit „mond” az új Ptk. a hatálybaléptetésről. A törvény igen csak pragmatikus, csupán a hatálybaléptés napját irányozza elő, 2014. március 15-ét.⁸³ Fontos, szimbolikus dátum, helyeselhetően mást „ünnepel”, mint az 1959. évi IV. törvény, mely ennek hatálybaléptését anno 1960. május elsejét tűzte ki. Az új hatálybaléptési szimbólumváltás határozottan támogatható. Egyébként azonban a hatálybaléptés, mint fennebb vázoltuk, korántsem csupán szimbólumkérdés. Vegyük figyelembe, hogy a klasszikus Ptk.-k egyike-másika, mint pl. a német BGB *vacatio legis*-e négy évig tartott (1896-1900), nem annyira a századváltási szimbólum miatt, hanem a végett, hogy a korábbi joghoz képest, számtalan újítást tartalmazó polgári törvénykönyv megismerésére elegendő időt nyújtson a korábbi joghoz szokott jogalkalmazókhöz és jogkövetőkhöz. Az új magyar Ptk. esetében, mely nemkülönben számos újítást tartalmaz, a megismerési *vacatio legis* határideje (kihirdetéstől hatálybaléptésig), ehhez képest, viszonylag rövid, mindössze 15 hónapra „zsugorodott”.

ti akaraton, hanem ténykérdésen múlik, pl. elévülési határidőn belüli perlés). Más kérdés, hogy az elévülési típusú határidő múltán benyújtott perlés esetén, az alperes elévülési kifogása fakultatív, elmaradása esetén a bíróság marasztaló ítéletet hoz, ha egyébként a követelés alapos. Utaljunk csupán arra, hogy a német BGB kötelmi jogi részének alapos 2002. évi reformja után is megmaradt ennek 202. paragrafusa, mely kifejezetten tiltja az akár elévülési, akár jogvesztő típusú határidők szerződés útján történő módosítását, azaz ebben a tekintetben csupán kivételesen megengedő. (Ld. Pl. *Prütting, Wegen, Weinreich*, BGB Kommentar, Luchterhand, 2007, 293.-294 old.). A vonatkozó újabb magyar jogirodalom is, úgy látom, szkeptikus (borulátó) az elévülési határidők jogügyleti befolyásolására, különösképpen egyoldalúan, az ÁÜF (Általános üzletkötési feltételek) útján. Ld., *Gondosné Pusztahelyi Réka*, A magánjogi elévülés dogmatikai alapjai, PHD értekezés, Miskolc, 2013, 123-125. old. Ugyanis, fogyasztói szerződés esetén a rendszerint piaci erőfölénnyel rendelkező vállalkozó ÁÜF-e által egyoldalúan rövidíthetné az elévülési határidőt, ami az egyébként a fogyasztóvédelmi EU-s irányelvekkel, - melyek rendeltetésük szerint a gyengébb felet, a fogyasztót oltalmazzák, - ellentétes lenne.

⁸³ Ld., (Új) Ptk., Második rész, Hatálybaléptés és átmeneti rendelkezések, 8:4. paragrafus, első bekezdés. Ld. pl. in: Új Ptk., 2013. évi V. törvény, Novissima Kiadó, Budapest, 2013, 259. old.

Persze, van rá európai polgári jogi kódex-hatálybaléptetési példa, mely ezzel kb. egyidejű, ennél rövidebb, vagy hosszabb. A kérdés azonban nem csupán jogösszehasonlítási statisztikai, vagy tapasztalati jellegű, hiszen a szerzett alanyi jogosultságok oltalmát, vagy azok elvesztését (elévülés, ennek megszakadása vagy felfüggesztése, jogvesztő határidők, tartós jogügyletek érvénye és teljesítése, stb.), a rövid megismerési idő esetleg hátrányosan érintheti.

C) A klasszikus európai polgári jogi kódexek hatálybaléptetési szabály-rendszere és a polgári jogi normák időbeni hatálya

Vannak a klasszikus európai Ptk.-k között olyanok, melyek hasonlóképpen mint az új magyar Ptk., nem tartalmazzak a hatálybalépés időpontján kívül más, elvi jellegű rendelkezést, - pl. jövőbeni, vagy pillanatnyi hatályról szólót, s ezt átengedik a külön hatálybaléptetési törvénynek. Ilyen pl. a német BGB. Vannak azonban olyanok is, amelyek a kódexben egyes rendelkezések hatálybalépési vagy alkalmazási rendelkezéseket tartalmazzak (mint pl. a társaságok átalakulásának törvénnyel való összehangolásának határidejére vonatkozó jogszabályok, az osztrák ÁPtk., svájci Kt, francia Cc eseteiben).

A német BGB hatálybaléptetési rendszere. A német BGB kihirdetését követően (1896), a törvényhozó külön hatálybaléptetési törvényt hozott, mely azonban a törvénykönyv újabb módosításait követően (1994, 1997, 2002 és 2004-ben), ezekhez idomulóan módosult.⁸⁴ A kihirdetést (1896) követő *vacatio legis* elteltével (1900), a *BGB-vel egy időben léptek hatályba az ún. kódexen kívüli polgári jogi jellegű törvények* (Sonder- und Nebengesetze), vagy azok módosításai, mint a Polgári perrendtartásról szóló törvény, a Csódtörvény, Kényszerárvezetési törvény, Kényszerigazgatási törvény, a Telekkönyvi rendtartás és a Peren kívüli eljárásról szóló törvény.⁸⁵ A német törvényhozó korabeli eredeti szándéka az volt, hogy a Ptk.-n kívüli anyagi jogi és eljárási jogi jogszabályok a Ptk.-val egy időben, *előbbivel összhangban hozva* kerüljenek alkalmazásra. Az új magyar Ptk. esetében ez másként történt, pl. a Pp.

⁸⁴ Ld. Einführungsgesetz zum BGB in der Fassung der Bekanntmachung vom 21. September 1994. (Bundesgesetzblatt I S. 2494, 1997 I S. 1061), mely legutóljára 2004 április 23-án módosult (Bundesgesetzblatt 598, 599). Ld. Pl. in: BGB mit dem Einführungsgesetz zum BGB –EBGB, Area Köln, 2005, 379. old.

⁸⁵ A BGB 1900 január 1.-én lépett hatályba, az Einführungsgesetz 1. paragrafusában megszabott külön törvényekkel, vagy módosításaikkal egy időben.

legutóbbi reformja 2011-ben, a Ptk.-tól függetlenül, hatálybalépését jóval megelőzve történt meg, bár esetleg megmutatkozhat, hogy a kettő egymással „harmonizációs“ kapcsolatban, függésben áll, vagy állhat, hiszen a Pp. az anyagi jogosultságok érvényesítését szolgálja. Ugyanez történt a magyar Munka Törvénykönyvével, jelentős módosítására az új Ptk. előtt került sor⁸⁶. A BGB-től elkülönülő kódexben szereplő Kereskedelmi törvénykönyv polgári jogi kódexszel való kapcsolata fennforog, úgy mint *lex specialis* (derogat *legi generalis*), ennél fogva a két törvény kölcsönös hatálybaléptetési szabályokat feltételezett, ott ahol a Ptk. a Kereskedelmi törvénykönyvnek háttérszabályait tartalmazza.⁸⁷

Az Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv (ABGB, 1811), mely napjainkig, több mint nyolcvan módosítást ért meg, bár ezektől alapjaiban nem rengett meg,⁸⁸ meghozatala idején nem tartalmazott komplex hatálybaléptetési rendelkezéseket. Igaz ugyan, tartalmazott egyes birodalmi területekre való kiterjesztéséről szóló császári pátenseket (rendeleteket), pl. a történelmi Magyarországon ezen az alapon alkalmazást nyert 1852-től 1861-ig (az Országbírói Értekezletig), a Végeken (Délvidék, Erdély) azonban ennél tovább. Ugyanakkor a hatálybaléptetéssel kapcsolatosan szabályozza a korábbi és új elévülési határidők kollízióját, azaz alkalmazási módját.⁸⁹

A francia Ptk. (Code civil, 1804) meghozatala idején úgyszintén nem tartalmazott hatálybaléptetési rendelkezéseket, de szabályozta az új elévülési határidőket, elsősorban a kötelmi kereseteket. Az (ingón szerzett) tulajdon elévülhetetlen, az 1913. évi erre vonatkozó kódexen kívüli törvény értelmében.⁹⁰ A mai francia jogirodalom szerint e külön törvény kiürült tartalmú, anakronisztikus, „túlhaladott”.

⁸⁶ Ld., A munka törvénykönyve, 2012. évi I. törvény, hatályba lépett 2012.július 1.-én, in: Novissima Kiadó, Budapest, 2012. A törvénykönyvet az Országgyűlés a 2011. dec. 13.-ai ülésnapján fogadta el, ld. op. cit., 3. old.

⁸⁷ Ld. *Szalma* József, Németország kereskedelmi (vállalkozói) jogáról, Jogtudományi Közlöny, MTA Állam és Jogtudományi Bizottságának folyóirata, Budapest, 1999/12. sz., 549-557. old.

⁸⁸ Ld., *Kodex des Bürgerliches Recht*, 2012/13 bearbeitet von Dr. Franz *Mohr*, LexisNexis, Wien, ABGB, 1. old. Utolsó módosítás, BGBl (Bundesgesetzblatt), VfGH, I 2012/68.sz. Ezzel együtt az ABGB-nek meghozatalától napjainkig, összesen 83 módosítása volt. Ezek között újabban vannak olyanok, amelyek az uniós jog hatására történtek meg.

⁸⁹ Ld., ABGB, in: *Codex des österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht*, Lexis-Nexis, Wien, 2012/2913, - Verjährung, Par. 1451-1502, 149-153. old.

⁹⁰ Code civil, prescription, art.2236-2275, in: Code civil, Dalloz, Paris, 2003, Chapitre

A svájci Kt. (Kötelmi törvénykönyv, 1911)⁹¹ meghozatala óta számos módosításon esett át, de alapjaiban megmaradt napjainkig, úgy mint a svájci Ptk.-hoz kapcsolódó, de önálló kódexként szabályozó törvénykönyv. A svájci Kt. eredeti, törvénybe foglalt átmeneti rendelkezése⁹² rövid két szakaszból állt: (I.) Módosítja a svájci Ptk. (1907. dec. 10) egyes rendelkezéseit, azaz megszünteti azokat, mint pl. 58. és 51. paragrafusait. (II.) Megszabja, hogy a Kt. 1912. január 1.-én lép hatályba, gyakorlatilag 10 hónappal a kihirdetést követően, ugyanennyi vacatio legis-szel. A svájci Kt.-t meghozatala óta 51 módosítás érte. Mindegyiket hatálybaléptetési szabályok kísérték.⁹³

D) A magyar Ptk. hatálybaléptetési rendszere

Időközben a Magyar Közlönyben⁹⁴ kihirdetést nyert a 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről, melynek 71. paragrafusa szerint e törvény (Ptké. rövidítéssel) egy időben a Ptk. hatálybalépésével, 2013. március 15-én lépett hatályba.⁹⁵

A törvény tartalmazza egyfelől (1) általánosnak minősíthető jövőbeni hatályról szóló rendelkezést, valamint (2) az új Ptk. egyes könyvei szerinti hatálybaléptetési szabályokat.

Az általános rendelkezés: a jövőbeni hatály. Az általános rendelkezés szerint, ha e törvény eltérően nem rendelkezik a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) *hatálybalépését követően*

III, Des causes qui empêchent la prescription, IV. Des causes qui interrompent ou qui suspendent le cours de la prescription, V. Du temps requis pour prescrire, 1972-2004. old. Loi du 31. dec. 1913, art. 18.- tous les objets mobiliers classés sont imprescriptibles. (ibid, 2004. old.).

⁹¹ Ld. pl. Szalma József, A svájci Kt (1912, évi Kötelmi Törvény) kodifikációs jellegzetességeiről, rendszeréről és szabályozási módszeréről, Magyar Jog, 2008/3. sz., 168-180. old.

⁹² Übergangsbestimmungen des Bundesgesetzes vom 30. März 1911.

⁹³ Ld. Obligationenrecht vom 10. März 1911, Bundeskanzlei, 1988, 344. old., 353. old.: Schluss- und Übergangsbestimmungen (Záró- és átmeneti rendelkezések); 344. old.: Änderungen zu den Titeln XXIV-XXXIII. vom 23. März 1963, - ennek 2. szakasza a társasági statutumoknak az új Kt-val és cégbejegyzési törvénnyel való összehangolására, azaz új bejegyzésére öt éves határidőt szabott meg.

⁹⁴ Ld. Magyarország Hivatalos Lapja, 2013. nov. 8.-ai 185. szám.

⁹⁵ Ld. 2013. évi CLXXVI. törvény A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről, Magyar Közlöny, 2013. november 8., 185. szám, 80486.

a) *keletkezett tényekre és jogviszonyokra*, b) valamint megtett *jognyilatkozatokra* kell alkalmazni.⁹⁶ E törvény elfogadja az európai és a magyar jogban és doktrínában elfogadott *jövöbeni hatály* elméletét, mely szerint az új Ptk. csupán a *hatálybalépése után keletkezett tényekre és jogügyleti nyilatkozatokra alkalmazható*. Helyeselhetően, világosan *elhatárolódva a visszamenő hatálytól*.

Az egyes könyvek szerinti hatálybaléptetés. A visszamenő hatály elvi szintű megszabását követően a Ptké. az egyes könyvekhez fűződően szabályozza a hatálybalépést. Ezekben a rendelkezésekben adott jogintézmény kapcsán részleteiben szabályozza a jövöbeni hatály alkalmazását, így pl. a Ptk. második könyvéhez fűződően a cselekvőképességi szabályok⁹⁷ ezzel gondnoksági szabályok tekintetében a folyamatban levő eljárásokra nézve, beleértve a jogorvoslati eljárásokat is, az új Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni.⁹⁸ Ezek szerint az új Ptké. a *pillanatnyi hatály* fennebb vázolt elméletét érvényesíti, ami szerintem eltérés a valódi jövöbeni hatály elvétől. Mivel itt fontos státuszjogi kérdésekről van szó, véleményem szerint a jobbiztonság elve miatt a régi Ptk.-t és kísérő törvényeit kellett volna alkalmazni a már megkezdett eljárásokra nézve.

A Ptk. *személyiségi jogokra* vonatkozó rendelkezéseinek⁹⁹ hatálybaléptetése kapcsán a Ptké. visszatér a valós jövöbeni hatály elvéhez. Ugyanis megszabja, hogy a Ptk. személyiségi jogok megsértésének szankcióira vonatkozó rendelkezéseit a hatálybaléptetését követően törént jogsértésekre kell alkalmazni.¹⁰⁰

A Ptk. Harmadik Könyvéhez, azaz a *jogi személyekhez* kapcsolódó Ptké. átmeneti rendelkezések a jogi személyek általános szabályaihoz,¹⁰¹ az egyesülethez és az alapítványhoz,¹⁰² a gazdasági társaságokhoz, az egyesüléshez, valamint az egyes cégformákhoz,¹⁰³ a szövetkezethez¹⁰⁴ fűződnek.¹⁰⁵ A jogi személyekre vonatkozó általános szabályok híven tükrözik a jövöbeni hatály elvét. Ennek értelmében azon jogi sze-

⁹⁶ Ptké. 1 paragrafusa.

⁹⁷ Ptk. 2:18, 2:19, 2:31-2:37. paragrafusok,

⁹⁸ Ld. Ptké. 2.-7. paragrafusokat.

⁹⁹ Ptk.:51-54 paragrafusai.

¹⁰⁰ Ld. Ptké. 8. paragrafus (1), (2) bekezdéseit.

¹⁰¹ Ptk. 3:1-3:62. paragrafusok.

¹⁰² Ptk. 3:1-3:48, 3:63-3:87, 3:378-3:404. paragrafusok.

¹⁰³ Ptk. 3:1-3:48, 3:88-3:324, 3:368-3:377, 3:161, 3:211, 3:34.3:34, 3:35-3:37, 3:212 paragrafusok.

¹⁰⁴ Ptk. 3:1-3:48, 3:325-3:367 paragrafusok.

¹⁰⁵ Ptké. 9-22. paragrafusok.

mélynek, amelynek nyilvántartásba vételi eljárása – ideértve a változás bejegyzésére irányuló eljárást, az átalakulást, az egyesülést és a szétválást is - a Ptk. hatálybalépésekor folyamatban van a 2014. március 14-én alkalmazandó jogszabályoknak kell megfelelnie. A Ptk. hatálybalépését megelőzően a jogi személy a nyilvántartásba már bejegyzett, valamint a bejegyzés alatt álló jogi személy a Ptk. hatálybalépést követő első létesítési okirat módosítással egyidejűleg köteles a Ptk. rendelkezéseivel összhangban álló továbbműködésről dönteni, és az erről szóló döntéshozó szervi határozatot is köteles a nyilvántartó bírósághoz benyújtani.¹⁰⁶ A gazdasági társaság, mely a Ptk. hatálybalépéséig már bejegyzett, vagy bejegyzés alatt áll, a Ptk. hatálybalépését követő első létesítő okirat módosítással egyidejűleg köteles a legfőbb szervi határozatot a cégbíróságnak benyújtani. A cégeknek a döntés hiányában a Ptk.-t 2016 március 15-étől kell alkalmazniuk. A korlátolt felelősségű társaságoknak az előbbi határidőig kell összhangban a Ptk.-val törzstőkeemelést kell végrehajtani, vagy átalakulni.

A Ptk. Negyedik Könyvéből kiemelném a *házasság személyi és vagyoni* vonatkozású rendelkezések¹⁰⁷ hatálybaléptetését szabályozó Ptké.¹⁰⁸ rendelkezéseit, melyek a *jövőbeni hatályt* támogatják. Így pl. a Ptk. házasság felbontására vonatkozó rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha a házassági bontóper a Ptk. hatálybalépését követően indították. A különvagyonhoz tartozó tárgy helyébe lépő vagyontárgy közös vagyonná válása kapcsán az ötévi házassági életközösség tartamát a házasság megkötésétől kell számítani.¹⁰⁹

A Ptk. Ötödik Könyvéhez (*dologi jog*) kapcsolódó átmeneti rendelkezések közül¹¹⁰ külön figyelmet érdemel azon elvi jellegű rendelkezés, mely szerint, ha e törvény másként nem rendelkezik, a Ptk. hatálybalépésekor dologi jogviszonyokkal kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni.¹¹¹ A birtok és birtokvédelem, a túlépítés, elidegenítési és terhelési tilalom, elbirtoklás, hozzáépítés, átépítés, beépítés és

¹⁰⁶ Ptké. 9. paragrafus (1), (2) bekezdés.

¹⁰⁷ Ptk. 4:12, 4:21-4:23, 4:29, 4:34-4:85, 4:38 (3) bek., stb.

¹⁰⁸ Ptké. 24-29. paragrafusok.

¹⁰⁹ Ptké. 29. paragrafus – fűződik a Ptk. 4:38 (3) bekezdéséhez.

¹¹⁰ Ptké. 41-53 paragrafusok.

¹¹¹ Ptké. 41. paragrafus.

a ráépítés, valamint a zálogjog Ptk.-s rendelkezéseit hatályba léptető jogszabályok is, a jövőbeni hatály talaján állnak.¹¹²

A Ptk. Hatodik Könyvéhez (kötelmi jog)¹¹³ fűződő átmeneti rendelkezések¹¹⁴ alaprendelkezése szerint, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a Ptk. hatálybalépésekor fennálló kötelmekkel kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra – ideértve az e tények, illetve jognyilatkozatok által keletkezett újabb kötelmeket is – a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni. A felek megállapodhatnak abban, hogy a Ptk. előtt kötött szerződésüket teljes egészében az új Ptk. hatálya alá helyezik.¹¹⁵ Tehát a kötelmekre egyaránt érvényes a jövőbeni hatály, kivéve, a régi Ptk. érvényének idején keletkezett kötelmekre nézve a felek megállapodtak az új Ptk. alkalmazásában. Ez tulajdonképpen akaratlagos visszamenő hatály, ami azonban megengedhető, hiszen a rendelkezés fakultatív (vagylagosan) jogválasztó jellegű. A deliktumok kapcsán a Ptk. a Ptk. kárért való felelősségre és kártalanításra vonatkozó rendelkezéseit a hatálybalépését követően tanúsított károkozó magatartás – ideértve a mulasztást is – esetén kell alkalmazni.¹¹⁶ A Ptk. biztosítási szerződésekre vonatkozó rendelkezéseit¹¹⁷ a Ptk. hatálybalépését megelőzően tett ajánlat esetében az ajánlatnak megfelelően létrejött biztosítási szerződésre is alkalmazni kell, ha az a Ptk. rendelkezéseinek megfelel és annak alapján a biztosító kockázatviselése a Ptk. hatálybalépését követően kezdődik.¹¹⁸

A Ptk. Hetedik Könyvéhez (*Öröklési jog*) kapcsoló átmeneti rendelkezés szerint, ha a törvény másként nem rendelkezik, a Ptk. öröklési jogot szabályozó rendelkezéseit hatálybalépése után megnyílt ötlétre kell alkalmazni. Ugyanez vonatkozik a végintézkedésre, a Ptk.-t csak a hatálybalépését követő végintézkedésre kell alkalmazni.¹¹⁹ A Ptk. rendelkezéseit hatálybalépése előtt létrejött öröklési szerződésre alkal-

¹¹² Ptké. 42-49. paragrafusok melyek kapcsolódnak a Ptk. 5:3, 5:12, 5:19, 5:28-5:29, 5:32-5:34, 5:45, 5:68-5:72, 5:86-5:72. 5:86-5:144. paragrafusaihoz.

¹¹³ Ptk. 6:13, 6:16, 6:54, 6:518-6:564, 6:439-6:490, 6:565-6:567. paragrafusait.

¹¹⁴ Ptk. 50-56. paragrafusok.

¹¹⁵ Ptké. 50. paragrafus (1), (2) bekezdés..

¹¹⁶ Ptké. 54. paragrafus, a Ptk. 6:518-6:564 paragrafusainak hatálybalépésével kapcsolatban.

¹¹⁷ Ptk. 6:439-6:490. paragrafusai.

¹¹⁸ Ptké. 55. paragrafus (1) bekezdés.

¹¹⁹ Ptk.é., 57. paragrafus (1), (2) bekezdés.

mazni kell, ha a szerződéses kikötés a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos rendelkezések szerint nem lenne érvényes, de a Ptk. szabályai szerint érvényes, és az öröklés a Ptk. hatálybalépése után nyílt meg.¹²⁰

A Ptk. záró rendelkezései tartalmazzák a *felhatalmazó* rendelkezéseket, annak érdekében, hogy bizonyos, törvényben megszabott esetkörben, pontosabban, tényállás-körben, a *Kormány rendeletével* szabályozzon.¹²¹

Végül a Ptk. nevesíti azokat a törvényeket, amelyek a Ptk. hatálybalépésének napján *hatályukat veszítik*,¹²² többek között a korábbi Ptk., a Gt., a Csjt., a termékfelelősségről szóló törvény, stb. Nekem úgy tűnik, hogy ezeken túlmenően, nagy számban lesznek olyan törvények, amelyeknek kiiktatására méltán nem került sor, de azokat össze kell majd hangolni az új Ptk.-val, azaz módosítani.

III Összefoglaló helyett

A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, előfordulóan vitatható rendelkezései ellenére, rendkívül jelentős jogalkotás. Jellemzője a teljességre való törekvés. Helyet hagyván a kódexen kívüli törvé-

¹²⁰ Ptk.é 63. paragrafus.

¹²¹ Ptk.é., 66. paragrafus.

¹²² A Ptk.é. 67. és 68. paragrafusai szerint a Ptk. hatálybalépésével egyidejűleg hatályukat veszítik: (1) a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény; (2) a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény; (3) a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény; (4) a szövetkezetekről szóló 1993. évi X. törvény; (5) a termékfelelősségről szóló 1993. évi X. törvény; (6) a Ptk. egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1993. évi XCII. törvény; az önálló kereskedelmi ügynöki szerződésről szóló 2000. évi CXVII. törvény; számos hatálybaléptetési rendelet, nevezetesen: a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény hatálybaléptetése és végrehajtása, valamint a személyi jog egyes kérdéseinek szabályozási tárgyában c. 1952. évi 23. törvényerejű rendelet; a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1960. évi 11. törvényerejű rendelet; a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. Törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1978. évi 2. törvényerejű rendelet; a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvének a külgazdasági kapcsolatokra történő alkalmazásáról szóló 1978. évi 8. törvényerejű rendelet; a talált dolgok tekintetében követendő eljárásról szóló 18/1960. (IV.12) Korm.rendelet; a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II.5) Korm. rendelet; a szövetkezet által létre hozott közösségi alaphól nyújtott támogatásokra vonatkozó részletes szabályokról szóló 124/2006 (V.19) Korm. Rendelet.

nyeknek, olyan polgári jogi jogviszonyok aktuális szabályozása érdekében, melyek változásnak vannak kitéve. Szabályozási módszeréhez tartozik a mellérendelési elv, a polgári jog alanyainak elvi egyenrangúsága. Kiemelt helyet nyert a szerződési autonómia, mely magával vonja a kódex szabályainak diszpozitivitását. Kivételt képeznek ezen autonómia korlátai, a jóhiszem, a jóerkölcs és a kényszerítő jogszabályok, továbbá a személyiséget, a családot és a vagyont védő kártérítési jogszabályok. Ezen a téren előrehaladásként állapítható meg az általános károkozási tilalom, mely az európai kódexek általánosan elfogadott alapvető rendelkezésének számít. Az öröklési jog területén a kódex elfogadja a szokásos törvényi, végrendeleti és szerződési öröklési jogcímeket, a végrendeleti szabadság és a kötelesrész szimbiózisát. A hatálybaléptetési szabályok, az európai kódex-doktrína és szabályozási gyakorlat értelmében, helyeselhetően hirdetik meg a Ptk. jövőbeni hatályát és a visszamenő hatály tilalmát. A Ptk. országgyűlési kihirdetésétől 2014. március 15-éig tartó egy és fél éves *vacatio legis* rövidnek tűnik, annál fogva, hogy a Ptk. nem kevés újdonságot hoz a korábbi, többször módosított 1959. évi IV. törvény rendelkezéseire képest, aminek megismeréséhez kellő idő lett volna szükséges. Enyhít a rövid határidőn az a körülmény, hogy a Ptk. máris számos kiadást ért meg, beleértve a kommentárokat és a tükrös szerkezetű (rég és új Ptk. szabályainak összevetését szolgáló) kiadványokat. A vállalkozási jog státusz- és dinamikus részének bevitele a kódexbe nem kevés, gyümölcsöző, *pro et contra* vitát eredményezett. Habár a kereskedelmi és a polgári jogviszonyok rokonságban vannak, a kereskedelmi jog egységes kódexbe emelése, nem vesztette el sajátos ismérveit. A családi jog külön könyvbe való inkorporációja helyeselhető, mert ezt a klasszikus kódexek szabályozási gyakorlata régtől elfogadta, mégpedig a család, a házasság, a gyermek fokozott polgári jogi oltalma céljából. A kódex szerkesztői külön kiemelik, hogy az új Ptk. megalkotása során figyelemmel voltak arra, hogy megfelelő módon beemelés nyerjen az Európai Unió vonatkozó irányelvi joga, különös tekintettel a fogyasztóvédelemre, a termékfelelősségre és a lojális versenyre.